

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
Katedra českého jazyka a literatury

**ČESKÁ PRÓZA V OBDOBÍ
PROTEKTORÁTU ČECHY A
MORAVA (1939-1945)**

Diplomová práce

Bc. Lea Schröpferová

Učitelství pro základní školy, aprobace ČJ–OV (2010-2012)

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk CSc.

Plzeň, květen 2012

Prohlašuji, že jsem předloženou závěrečnou práci vypracovala samostatně s použitím zdrojů informací a literárních pramenů, které uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 15. května 2012

.....

Obsah

<i>Úvod</i>	5
<i>1. Literatura v období Protektorátu Čechy a Morava</i>	7
<i>2. Analýza děl vybraných autorů</i>	11
2. 1 – Vladimír Neff.....	11
2. 2 – Milada Součková	37
2. 3 – Karel Schulz.....	53
<i>Závěr</i>	68
<i>Poděkování</i>	69
<i>Seznam použité literatury</i>	70
<i>Resumé</i>	71
české.....	71
klíčová slova	71
anglické.....	72
klíčová slova:	72

Úvod

Téma protektorátní prózy jsem si vybrala z důvodu, že je málo probádané. Tato část dějin je pedagogy schválně přeskakována s argumentem, že v ní nevznikala žádná závratná díla, opak je však pravdou. Nesmím samozřejmě opomenout, že vznikaly texty ideologické, cíleně vychvalující Třetí říši, hitlerovské Německo, ale i díla propagandou nedotčená, kvalitní či braková. Zejména v prvních letech okupace byla česká kultura velice živá, a už tato informace odporuje zažitému stereotypu, že období Protektorátu bylo ve znamení tvrdé cenzury a perzekucí.

Prvním krokem k analýze literárních děl daného období bylo důkladné seznámení se s érou, jíž se práce zabývá, a především s kulturní situací v ní.

Kulturní život Čechů v době trvání Protektorátu Čechy a Morava velice zajímavě popisuje monografie Jiřího Doležala, *Česká kultura za Protektorátu, školství, písemnictví, kinematografie* (1996). O literárním životě velice zasvěceně hovoří Jiří Brabec v *Dějínách české literatury IV* (1995). Veškeré informace v knize jsou protkány historicko-politickými souvislostmi, v publikaci je přehled autorů a jejich děl, jsou zde zvýrazněny umělecké aspekty doby a jejich proměny během zkoumaného šestiletého období. Další zajímavé informace poskytuje práce Václava Černého, *Tvorba a osobnost I* (1992), kde je nevýznamnější kapitola o české exilové tvorbě.

Nelze bohužel přesně pochopit tvorbu spisovatele tvořícího v době Protektorátu jen na základě nastudování kulturních, historických a politických souvislostí, hrála zde totiž roli celá řada jiných faktorů (specifický život každého umělce, jeho podíl na propagandě, souvislosti plynoucí z jeho předchozí tvorby). Je tedy jasné, že i čtenář obeznámený se situací nikdy zcela nepronikne do mysli autora, který k němu textem promlouvá.

Analýzu jsem vytvářela podle předem smlouveného postupu. Osvědčil se ve všech případech a obsáhl všechny kategorie nutné pro základní představení díla.

Na začátku každé analýzy je několik stručných informací o autorovi, přiblížení jeho života a tvorby. Poté následuje kategorie Prostředí, která se zaměřuje na zajímavé scénérie, které autor čtenáři předkládá, zamýšlím se nad jejich důležitostí a funkcí, které v příběhu mají.

Nejpodrobnější je kategorie Postavy, která se snaží upozornit nejen na nejdůležitější osobnosti díla, ale i propojení jednotlivých postav v příběhu. Objasňuje souvislosti

propletených vztahů mezi postavami, odhaluje jejich charakter a morální nedostatky. Zamýšlím se zde i nad tím, zda může taková daná postava připadat čtenáři zajímavá, a uvádím důvody, proč by tomu tak mohlo být.

Další kategorií je kompozice, kde se řeší otázka řazení časových a dějových linií a zajímavosti v autorském stylu. Na této kategorii je nejvíce znát kvalita díla, protože objasňuje, zda je děj plynulý nebo roztroušený, zároveň se snaží vysvětlit, o jaký žánr díla se jedná, ukazuje výhody a nevýhody vybraného textu.

Poslední kategorií, která je zmiňována skutečně pouze okrajově, je jazyk. Jde spíše o jazykové postřehy, kterých jsem si v díle všimla, protože tato práce má charakter literárně historický, nikoli jazykový, avšak i tyto střípky mohou být přinejmenším inspirací pro další práce podobného charakteru.

Další dvě kategorie se přímo netýkají vybraných textů, jedná se o sekundární literaturu, tedy kritické ohlasy, a mé vyjádření k dílu, zde se dají obsáhnout skutečnosti, které by se nehodily do žádné z kategorií.

Rozhodla jsem se zkoumat v literatuře pouze prózu, přestože je jistě zajímavé sledovat i jiné oblasti literatury, poezii a drama. V próze se cítím nejjistěji, protože se jejímu tvoření věnuji ve volném čase, což mi dává nový pohled na autorskou tvorbu, lépe chápu i úskalí, s nimiž se autor při tvorbě příběhu potýká. Jakožto velice vnímavý čtenář kladu důraz na propracovanou psychologii postav, propojení souvislostí a logické řazení dějových a časových linií, hodnotila jsem však také srozumitelnost a možné skryté informace v textu. Zamýšlet se nad motivy by bylo možné v případě, kdy by se zkoumalo více děl stejného autora, zde je však vybráno vždy jedno dílo k jednomu spisovateli, navíc dílo nepříliš známé.

Před samotnou prací jsem si stanovila několik hypotéz, které se v jejím průběhu pokusím objasnit.

1. Pokusím se dokázat, že období Protektorátu není mrtvé, ale vznikalo v něm velké množství neideologické literatury.

2. Na analýze vybraných textů chci ukázat, že stěžejní pro tvorbu příběhu jsou dobře propracované postavy.

3. Ráda bych dokázala, že v Protektorátu vznikala díla nejen kvalitní, ale i podřadná, a to po stylistické stránce (z hlediska kompozice).

1. Literatura v období Protektorátu Čechy a Morava

Zřízení Protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939 se nesmazatelně zapsalo do dějin českého národa a otřásl jeho kulturou. Nacističtí okupanti se po celou dobu jeho trvání snažili o postupné ničení češství v jazyce i kultuře (například zakazováním děl židovských autorů, cílenou propagandou nacistické ideologie, cenzurou tisku).

J. Brabec rozlišuje dvě základní období trvání Protektorátu:

- **léta 1939-1941** – Němci nepovažují českou kulturu za přílišnou hrozbu, je plně legální a má velkou možnost rozvoje, přestože je ohrožena vzdělanost národa v důsledku zavření českých vysokých škol.

- **léta 1942-1945** – Po násilné smrti říšského protektora Reinharda Heydricha začíná období cenzury, persekucí a minimalizace české kulturní scény.

Již v roce 1938 je český národ hluboce zklamán postojem západních mocností díky podepsání Mnichovské dohody, která nepřímo napomohla pozdější německé okupaci. O rok později je zřízen Protektorát Čechy a Morava jako územní jednotka pod správou Hitlerovy Třetí říše, na podzim téhož roku jsou uzavřeny české vysoké školy. V tomto období ještě Němci věří, že s českým národem lze vycházet, proto není třeba významně omezovat svobodu projevu, česká literatura má tedy možnost rozvoje, přestože každý útok na české umělce bere společnost jako závažný problém (dochází k zatýkání a popravám nepohodlných autorů).

Nacisté rozhodně nepodceňovali český národ. V prvních letech důsledně zkoumali různé aspekty života Čechů a zajímavé oblasti jejich historie, aby přišli na způsob, jak si tento národ nenásilně podrobit. Bylo to jakési „manželství z rozumu“, v němž bylo samozřejmě Německo dominantnějším, nařizujícím článkem. Tento „árijský pán domu“ se snažil zatím nepřiliš utlačovaný český národ přesvědčit, že Češi a Němci patří do stejné rodiny a že se mají odvrátit od Východu (SSSR) i Západu (Anglie, Francie). Rozšiřováním nacistické propagandy

docházelo k přesvědčování umělců, kteří pak cíleně psali ideologické texty, nebo pokud chtěli dále tvořit, museli se ideologii přizpůsobit.

Již na konci roku 1941 bylo zřejmé, že plán nacistické převýchovy selhal, nepomohla důslednější cenzura ani očerňování umělců podporujících demokracii (nátlak na české obyvatelstvo rostl v souvislosti se situací německých vojáků na frontě). S příchodem nového protektora Heydricha do Prahy se však situace mění a je rozhodnuto, že český národ musí splynout s německým pomocí vlády strachu a cílené likvidace české kultury. Nacisté se zaměřili na likvidaci „nepřátel Říše“, získávání dělnických vrstev obyvatelstva a štvanicí obyčejných Čechů proti vzdělaným obyvatelům českého národa. V této době dochází k nárůstu počtu českých kolaborantů mezi novináři.

O všech úskalích české kultury v době Protektorátu píše J. Brabec v Dějinách české literatury, jejich čtvrtém svazku. Velice věrně popisuje dobu okupace, postihuje všechny oblasti kultury (poezii, prózu, divadlo), zmiňuje významné autory a jejich vztah k tehdejší době. V této práci je předložen pouze velice stručný přehled situace české literatury v době trvání Protektorátu Čechy a Morava.

Literatura byla prostředkem sepětí národa, ovšem autoři se z opatrnosti omezovali na opakování námětů a návraty k historickým tématům. „*Velké množství průměrných děl, která často plnila funkci zábavnou nebo utilitárně výchovnou, do značné míry zastíralo skutečnou povahu literárního procesu, jehož dominantou je tvorba, která v časové podobě světa objevila trvalé prvky formující člověka 20. století.*“¹

Objevovaly se především dvě vývojové tendence. První se zaměřovala na člověka jako na součást světa, člena společenství, osobu spjatou s dějinami, byla vyzdvihována lidská individualita. Druhá tendence inklinovala k vytváření obrazů moderní apokalypsy a problematiky existence člověka, byl kladen velký důraz na psychologii.

¹ BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939-1945. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 443, ISBN 80-85865-48-3.

Autoři psali o minulosti, aby si připomněli dobu hrdých Čechů, kteří se dokázali postavit útlaku, katolíci se navraceli k baroku, humanisté k Palackému a Masarykovi. Nacisté se naopak snažili o to, aby si „přizpůsobili“ české dějiny. Vyzdvihovala byla zejména osobnost sv. Václava jako satisfakce za historickou zradu, a Karla IV., který vládl Říši. Snažili se o zdůraznění české závislosti na německé kultuře, pokusili se také o falešnou interpretaci některých děl z 19. století.

Vydávala se také podřadná díla, minimálně překlady z Anglie, Francie, SSSR a USA. Naopak posílily překlady severských literatur a Německa (ne však současná tvorba, ale doba 18. a 19. století) a rozšířené překlady antické literatury.

Publicistika byla pod přísnou kontrolou nacistické propagandy, Češi se tedy dorozumívali pomocí tzv. kulturních rubrik, které začaly být ke konci roku 1941 zakazovány. „*Nejvýznamnější revuí v době okupace byl Kritický měsíčník, redigovaný Václavem Černým, v němž se soustředilo široké seskupení literárních kritiků a historiků, umělců a filozofů různých orientací.*“² Časopiseckou tvorbu ovládali katoličtí autoři (např. časopisy Národní obnova, Akord), nacisté vedli týdeník Přítomnost a časopis Osvěta.

Literární historie se snažila zmapovat všechny etapy českého písemnictví, od staročeštiny až po 19. století, a pokoušela se také obsáhnout různé žánry (např. O literárním braku, autor Fedor Soldan, vydáno v roce 1941). Literární kritika těžila ze syntézy literárních děl a hledání obecných souvislostí ve vývoji žánru. „*Historické okolnosti způsobily, že literární kritika stála před dilematem: buď vykládat a hodnotit díla deformovaného literárního procesu, aniž by převážila kritéria vyrůstající pouze z tohoto stavu, nebo uplatňovat kritéria charakteristická pro plně rozvinutou národní literaturu. Koncepce, která by vycházela jen ze soudobé produkce, by byla falešná stejně jako koncepce, která by vyrůstala z apriorních, normativních představ.*“³

² BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939-1945. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 448, ISBN 80-85865-48-3.

³ BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939-1945. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 451, ISBN 80-85865-48-3.

Divadelní tvorba v období Protektorátu stagnovala, nacisty daleko více zajímala tvorba filmová. „*Ve Třetí říši, a také v protektorátu, neplatila pro film omezení, která v důsledku války postihovala ostatní kulturní a společenský život. Z denního tisku na konci války vycházel pouze jeden list, ale filmová představení probíhala bez omezení.*“⁴ Přestože ani filmová tvorba se v pozdějších letech neubránila tvrdé cenzuře.

V době okupace fungoval v Čechách nelegální odboj, kdy byly opisovány buřičské básně, některá díla byla vyvážena do zahraničí, vznikají protifašistické a komunistické časopisy (samozřejmě ilegální). Literární díla vznikala i ve vězeních a koncentračních táborech. Exiloví autoři tvoří ve Francii, Anglii, SSSR a USA.

Próza se zaměřuje na návrat k epice, dílům historickým a psychologickým, píšou se též díla životopisná. Ve druhé fázi se mnoho autorů upíná k alegoriím, v době okupace se spisovatelé odvracejí od novinářské beletrie a imaginativní prózy.

V této kapitole jsem se pokusila stručně nastínit obraz doby, podmínky pro život literatury v okupovaném Československu. Rozhodně nelze říci, že by šestiletá doba Protektorátu byla mrtvým obdobím. Někteří autoři tvořili, skrývali se a pro svou pravdu umírali, nebo museli zvolit život v exilu, jiní žili bez povšimnutí, aniž by jejich tvorba byla ideologická a sloužila účelům nacistické propagandy. Vydavatelé v prvních letech okupace měli téměř volnou ruku, později vydávali jen za cenu osobního ohrožení. Literatura v této době žila a byla bohatá na žánry i témata.

Následující kapitola je zaměřena na podrobnou analýzu vybraných děl. Vybírala jsem autory nepříliš známé, snažila jsem se, aby tvorba byla různorodá. Na následujících textech bych ráda dokázala, že v době Protektorátu vznikala díla velice kvalitní (a přitom ideologicky nezatížená), ale také byly tvořeny texty, které by mohly být označeny za brak (podřadnou literaturu). Je však nutné zdůraznit, že konečný soud vynese vždy pouze konkrétní čtenář textu a že mé názory se nemusí shodovat s názory odborníků.

⁴ DOLEŽAL, Jiří. *ČESKÁ KULTURA ZA PROTEKTORÁTU, ŠKOLSTVÍ, PÍSEMNICTVÍ, KINEMATOGRAFIE*. Praha: Národní filmový archiv, 1996, 1. vyd., kap. Kinematografie, s. 172, ISBN 80-7004-085-8.

2. Analýza děl vybraných autorů

2.1 – Vladimír Neff

Narodil se v Praze v roce 1909 a zemřel v ní roku 1983. Byl vynikající spisovatel a překladatel, věnoval se také tvorbě scénářů. Měl převzít obchod po otci, ale v roce 1935 se stal lektorem cizích jazyků (angličtiny a francouzštiny) a působil jako redaktor v nakladatelství Melantrich. Od roku 1939 pracoval výhradně na literární tvorbě, překladech (z francouzského, německého a ruského jazyka) a dramatech, na kterých spolupracoval s manželkou. Během svého života psal nejrůznější žánry, od parodií až po historické a detektivní romány. Získal titul zasloužilý umělec (1968) a národní umělec (1979).

Dílo - Třináctá komnata (vychází 1944, v roce 1968 zfilmováno Otakarem Vávrou)

Do domu U slepých hodin, na němž ulpívá kletba staré cikánky a který obyvatelé čtvrti zvané Ostrůvek chtěli už dávno strhnout, se nastěhují noví nájemníci. Věhlasný chirurg, primář Kalista, se svou ženou Kateřinou, bývalou hraběnkou, a dospívající dcerou Blankou. Ta se brzy seznámí s Kost'ou Divišem, velice živým chlapcem ze sousedství, který dívku považuje za příliš upjatou, a proto se jí snaží vtáhnout do svého světa fantazie. Blanku velice zajímá prastará legenda i Kost'ova prapodivná hra na osud. Společně objevují tajemství zamčené místnosti v dívčině novém bydlišti a odhalují zatím netušené informace o Blančině rodině, což Kost'u vyprovokuje k vybájení toho nejnepřívětivějšího příběhu v dějinách hry na osud. Vzniká tak bláznivá historka, v níž figuruje blízký přítel Blančiny rodiny z matčiny strany, mladík přezdívaný Černý Petr, kterého Kost'a coby stvořitel, vypravěč vymyšleného příběhu, povolá z daleké země, aby svedl bývalou hraběnkou Kateřinu. Podle chlapce pak Petr neunes odmítnutí, pokusí se o sebevraždu, ale zemře až na operačním stole primáře Kalisty, kterého ještě před smrtí obviní, že operaci zanedbal. Příběh údajně skončí tak, že Kost'ův otec, který je advokát, primáře obhájí, ale on se už k rodině nevrátí, a Blančina matka si vezme Divíše a z dětí budou sourozenci. Blanka pouští hloupou báchorku z hlavy, ale jen do té doby, než se v domě U slepých hodin objeví doktor Pavel (Černý Petr), který přijel až z daleké Indie. Jeho návštěvy u rodiny Kalistových začínají být častější a Blanka pojme podezření, že se cizinec skutečně snaží okouzlit její matku a Kost'ovo proroctví se naplňuje. Když pak v domě U slepých hodin skutečně dojde k vraždě, jejíž obětí je Blančin otec, primář

Kalista, bere to dívka jako krutý trest za to, že si s Kost'ou zahrávali s neviditelnými magickými silami. Zatímco dívka odmítá realitu a předstírá, že je slepá, Kost'ův otec, Vladimír Diviš, se snaží dostat z vězení Blančinu matku, kterou těsně před sebevraždou na policejní stanici obvinil doktor Pavel, že ho přemluvila k vraždě manžela. Nakonec je Kateřina Kalistová zproštěna obvinění, Blanka se dostává ze světa horeček a iluzí, do něhož se sama uvrhla, a obě začínají nový život.

Prostředí

Třináctá komnata je místo, v němž člověk ukrývá své největší tajemství. Jedná se o imaginární prostor, který si lidé nosí v sobě. Autor pracuje s tímto motivem hned dvakrát. Třináctou komnatou je dětmi nazvaná zamčená místnost plná tajemství, na kterou ukazují socha kamenného bůžka v zahradě domu U slepých hodin. Když do ní Konstantin (Kost'a) a Blanka konečně proniknou, zjistí, že v ní není nic tajemného, je jen plná nepoužívaných věcí po předchozích majitelích. A pokoj zcela ztratí své kouzlo, když ho Magda, panská rodiny Kalistových, vyčistí včetně malého kulatého okna, které jediné odkazovalo na legendami opředenou Třináctou komnatu.

Podruhé motiv třinácté komnaty Vladimír Neff užívá jako prostředek k odhalování skrytých tajemství ústředních, ale i některých vedlejších postav příběhu. Například primář Kalista se nikdy nesmířil s tím, že nedokázal zlomit ducha ženy se společensky vyšším postavením, své manželky Kateřiny, která pochází ze šlechtického rodu Marbachových. Ta celý život bojuje s prokletím, do něhož ji uvrhl její umírající otec, kterého primář Kalista na smrtelné posteli přiměl, aby mu dal ruku své dcery. Nyní musí Kateřina žít v nešťastném manželství, přestože se ze všech sil snaží chovat jako příkladná paní domu. A dále je tu advokát Diviš, Kost'ův otec, vdovec, který po dlouhých letech samoty objevuje lásku, která je však zakázaná, protože se jedná o vdanou ženu, jeho novou sousedku.

Z vedlejších postav má své velké tajemství například poštovní zřízenec Kozel, jemuž dcera utekla do Paříže s varietním artistou, a on se s ní kvůli tomu přestal stýkat.

Kniha popisuje osudy obyvatel pražské čtvrti zvané Ostrůvek, která je v současnosti známa jako Kampa. Ta je oddělena od ostatních částí Prahy pouze mosty a kvůli četným kanálům občas dost páchne, zato se v ní nachází mnoho zahrad a velice starých, pečlivě

udržovaných domů, a protéká jí řeka Ďáblice (ve skutečnosti se jmenuje Čertovka), ve které se nedá koupat, protože je plná střepů. Stojí zde také hostinec U jedenácti beránek, kde se řeší všechny problémy Ostrovanů.

Ostrůvek je **uzavřený prostor**. Nejenom že obyvatelé této čtvrti nezajímají osudy lidí žijících v jiných částech Prahy, ale během plynutí příběhu čtenář toto nevelké území prakticky neopustí. Výjimkou jsou scény, které se odehrávají v nemocnici a na zámku v Dluhonicích.

Vypravěč čtenáře ve vzpomínkách postav zavádí i do jiných zemí světa. O zážitcích z Norska, Itálie a Turecka vypráví kněžna Žofie Kostoboková své blízké přítelkyni, Kateřině Kalistové. Na svůj život v Indii se rozpomíná doktor Pavel přezdívaný Černý Petr. K Francii se vážou vzpomínky poštovního zřízence Kozla, kterému se tam přestěhovala dcera, a hostinského Peška, který kdysi pracoval v Paříži, ale jeho restaurace v Čechách zkrachovala, proto si na Ostrůvku otevřel pivnici. A za zmínku ještě stojí, že poštovní doručovatel Kozel má syna ve Španělsku, s touto zemí čtenáře vypravěč také několikrát seznámí.

Vzpomínkami autor provází také po české zemi, zmiňuje několik míst. Na lovecký zámeček v Dluhonicích často vzpomíná Kateřina Kalistová, je připomínkou jejího šťastného mládí. Také Černý Petr o dluhonicím zámku velice rád mluví při svých návštěvách v domě U slepých hodin. Služebná rodiny Kalistových, Magda, se zase vypraví do Plzně na pohřeb příbuzné. Vzpomínky malé Blanky se naopak týkají bývalého domova na pražském Žižkově a lázní v Zeleném Hrádku na jihu Čech, kde byla na výletě s matkou. Zahradník Mudrus pak připomíná některá místa v jiných částech Prahy, kde se odehrály dosud nerozluštěné záhady, například Sněmovní ulici, kde byla v době vlády císaře Rudolfa II. zavražděna mladá kněžna chudým studentem medicíny, což má odkazovat na vztah primáře s hraběnkou jako na naplňující se proroctví z dávných dob.

Hlavním dějištěm příběhu, a především detektivní zápletky, je dům U slepých hodin. Obyvatelé Ostrůvku věří, že tato stavba je prokletá. Podporuje je v tom zahradník Mudrus, který po čtvrti rozšiřuje báchorky o proroctví staré cikánky, která předpovídala majitelům domu neštěstí. Dům byl tak pojmenovaný proto, že na balkoně kdysi stály sluneční hodiny, které zakrýval vysoký akát. Ostrovany toto místo děsí, protože je už šest let neobydlené, to se však změní s příchodem nových nájemníků, věhlasného primáře Kalisty a jeho rodiny. Obyvatelé čtvrti nyní zajímá, zda se v domě nestane něco neobvyklého, ale ani

jeden z nich rodině nesdělí, že to místo je prokleté, s výjimkou zahradníka Mudruse, který informuje Blančina otce, který mu samozřejmě nevěří, a Blanku, k čemuž ho přemluví Kost'a.

Dům je připomínkou krás staré Prahy, architektonicky velmi cenný. Kromě již zmíněné Třinácté komnaty se v něm nachází také Blančin nový pokoj, na který si zatím nezvykla a který jí rodiče vyzdobili růžovými prasátky, a jí proto připadá příliš dětský. Čtenář v domě nalezne také malou pracovnu primáře Kalisty, přezdívanou kuřárna, místo, v němž má světoznámý chirurg naprosté soukromí a kam nikdo jiný vstoupit nesmí. Jeho manželka Kateřina se nejvíce zdržuje v ložnici s velkým zrcadlem, ale jejím opravdovým útočištěm je malý prostor kolem starého klavíru, umístěném tamtéž, na který hraje, když se necítí dobře.

Kost'a a Blanka spočítají, že v budově je celkem dvanáct pokojů, proto zvolí jméno třináctá komnata pro zamčenou místnost v podkroví. Čtenář nalezne také kuchyni, kde hospodaří a kam se chodí vyplakat kuchařka Andulka (Anna), velkou jídelnu, místo častých konfliktů, a zcela jistě jsou v domě ložnice pro služebnictvo, již zmíněnou kuchařku a panskou Magdu, a koupelna s obývacím pokojem. Dům má také půdu a terasu.

V okolí domu U slepých hodin se rozprostírá velká zahrada, plná stromů, ale nepříliš udržovaná. Na jejím konci stojí malý domek, obydlí poloslepého zahradníka Mudruse a jeho psa Žoka, vedle něho pařeniště a starý plot. Zahradu si za své útočiště zvolila Blanka. Proběhlo zde její první setkání s Kost'ou a stále tu stojí tajemná smuteční vrba, Konstantinova tajná chodba. Dříve v zahradě stála socha kamenného bůžka, podle Kosty opředená legendami, které si ale chlapec vymyslel, než ji primář Kalista nechal strhnout, protože urážela jeho vkus. Později je tento Blančin uzavřený prostor (tráví zde nejvíc času) narušen, stává se totiž místem setkávání její matky a Černého Petra.

V těsné blízkosti strašidelné stavby stojí **dům U plané růže**, obydlí rodiny Divišových, vdovce Vladimíra, jeho syna Konstantina a jeho tří sester, Týny, Míny a Karolíny. Divišovi mají služebnou Fanyнку, která k rodině Kalistových nemá kladný vztah, zvláště pak k paní domu, která její sestru údajně obvinila z krádeže. Vykládá o rodině primáře hrozné věci (například že paní Kateřina je necitelná a primář surovec), ale i přesto k sobě sestry Divišovy pozvou hraběnku Kateřinu na návštěvu.

Dům U plané růže má za sebou také bohatou historii. Týna, Mína a Karolína dbají o to, aby se v domě udržovaly staré tradice, protože jim připomínají šťastné dětství. Uvnitř je hudební salónek s kobercem, zde později tráví nejvíc času Kateřina Kalistová, povídá si se sestrami Divišovými, nejčastěji o jejich dětství. Ty mají pochopení pro její hudební talent,

proto jí ukážou starý spinet, dědictví po matce, který se nachází právě v tomto pokoji. Autor čtenáře zavede ještě do kulaté věže, která je k domu U plané růže přistavena, přestože se ke zbytku domu vůbec nehodí. Je v ní pracovna Vladimíra Diviše, jediná místnost, do níž mají jeho sestry přísný zákaz vstupu, smí tam pouze Košťá (je to advokátův uzavřený prostor, jeho útočiště). Přestože v domě je spousta dalších pokojů, autor je zmiňuje pouze okrajově (například kuchyni, ale také pokoj, který pak dostane Blanka, když je svěřena Divišovým do dočasného opatrovnictví). Pokoje jsou plné starožitností, protože Vladimír Diviš je obdivovatelem umění v jakékoli podobě (obrazy, vzácné knihy, staré předměty). Dům byl od sousední zahrady oddělený nevzhlednými vrátky, které pak paní Kateřina nechala strhnout.

Na lovecký zámček v Dluhonicích se v knize vzpomíná nejčastěji. Je připomínkou šťastného mládí hraběnky Kateřiny Kalistové, rozené Marbachové, ale také bezstarostného života doktora Pavla (Černého Petra). Žije zde rodina Kostobokových, z nichž autor nejvíce zmiňuje kněžnu Žofii, která je pro Kateřinu Kalistovou jako sestra, a jejího syna Evžena, s nímž má přátelský vztah především Blanka. Do této majestátní stavby se však čtenář také skutečně podívá, když sleduje cestu doktora Diviše, který jede za Kostobokovými pro důkazy o hraběčině nevině (vyslechne kněžnu Žofii i správce panství, bratra doktora Pavla).

Ačkoli se děj příběhu neustále točí kolem domu U slepých hodin, **všechna důležitá rozhodnutí se odvíjí od dění v Peškově hostinci U jedenácti beránků.** Zde se nejčastěji schází Ostrované a diskutují o novinkách ve čtvrti, přestože se nejedná o žádný honosný podnik. Právě v Peškově pivnici dochází k soudům o nových majitelích domu U slepých hodin i o ostatních obyvatelích Ostrůvku a také k četným sporům, jak přítomní nerespektují názory druhých.

Peškův hostinec jistě na první pohled zaujme nástěnnými malbami, především polonahou dívkou a tančícím satyrem. Ty se nacházejí v tzv. panské síni, místnosti určené ke slavnostním příležitostem, i když skoro nikdo do ní nechodí. Ačkoli je pivnice pouze prostá budova, může se pyšnit americkými kamny.

Autor si pečlivě vybírá místa pro jednotlivé scény, které vždy nějak souvisejí s konkrétními postavami a vypovídají o jejich povaze a zvycích, pokud takovou informaci neposkytne čtenáři sám vypravěč. Zde lze uvést jako příklad Kalistova nejbližšího spolupracovníka, doktora Fialu, jenž má v nemocnici svůj pokoj, velice stroze zařízený, který

vypovídá o jeho mrzoutství. Na čtenáře může popis této místnosti, velice tiché, ozdobou je pouze fikus, a věčně zakouřené, působit depresivně, stejný pocit by měl mít i z doktora Fialy, neboť se jedná o postavu nesympatickou, znuděnou vlastním zaměstnáním.

Je jedno, zda čtenář objevuje hostinec, nemocnici, šlechtický zámek v Dluhonicích, každé prostředí upoutá pozornost třeba jen v drobném detailu. Například na policejní stanici má okresní inspektor Carda v rohu u kamen fotografii mladé ženy v lesklém rámečku, ale vypravěč nic bližšího neřekne, nutí čtenáře přemýšlet, proč je tam postavená, přestože by měl věnovat pozornost narůstajícímu napětí v ději, protože právě tato informace, týkající se popisu místnosti, je pro dění příběhu naprosto bezpředmětná.

Postavy

Vladimír Neff si pro své mistrné vypravování volí velké množství postav, s nimiž obratně pracuje. Je velice těžké vybrat z nich pouze jednu, kterou bychom označili jako hlavní. Čtenář se totiž na příběh může dívat z různých úhlů, tedy ho zařadit i k různým žánrům, přestože se jedná primárně o vyprávění životních osudů obyvatel jedné čtvrti. Psychologie ústředních dospělých i dětských hrdinů je velice pečlivě propracovaná.

Zvolí-li si čtenář milostný příběh, musí se nutně zaměřit na čtyři hlavní postavy, které jsou jím propojeny.

Primář svatopetrské nemocnice, doktor Kalista, je talentovaný chirurg uznávaný ve světě. Má respekt u svých podřízených, s výjimkou doktora Fialy, který o něm tvrdí, že je pedantický a necení si cizí práce. Jeho třináctiletá dcera Blanka ho zbožňuje, má mnoho přátel, kteří ho uznávají. Pouze manželka Kateřina mu neprokazuje dostatečnou úctu, přestože se mu nesnaží nijak ztrpčovat život. Primář má k jejím přátelům výhrady, nejvíce nesnáší rodinu Kostobokových. Podle všeho trpí komplexem méněcennosti kvůli svému nízkému původu, ten si vynahrazuje strašením a slovním ponižováním manželky, bývalé hraběnky, která si ho vzala kvůli slibu, který si Kalista vynutil na jejím umírajícím otci, kterého operoval po neúspěšné sebevraždě.

Do domu U slepých hodin se věhlasný chirurg přestěhoval z hlučného Žižkova, ale musel provést značné úpravy, aby se v domě dalo bydlet. Obyvatele Ostrůvku si lékař rychle

získal, přestože nikdo z nich o něm nic určitého neví, jejich úsudky vycházejí jenom z řeči služebné Fanyanky a vlastních postřehů.

Primář je doslova posedlý svou prací, největší radost má z toho, když může operovat vzácné případy. Jednoho dne se v jeho nemocniční kanceláři objeví muž, o němž zatím slyšel jen z vyprávění, tajemný doktor Pavel, blízký přítel jeho ženy Kateřiny, který z Čech odjel před patnácti lety. Kalista má pocit, že tento muž je duševně nemocný, a začne se o něj zajímat natolik, že mu dovolí chodit do jeho domu. Později si ale začíná uvědomovat, že on není nijak výjimečný, kdežto doktor Pavel má charisma a je atraktivní, proto začne žárlit. V tom ho nevědomky podpoří dcera Blanka historkou, že její matka s doktorem Pavlem jsou milenci, že je viděla v objetí. Kalista se rozhodne předstírat odjezd za důležitým pacientem, ve skutečnosti však jede za milenkou, která ho však na poslední chvíli odmítne, proto se uprostřed noci vrací zpět do domu U slepých hodin, kde je zastřelen.

Kateřina Kalistová, rozená Marbachová, je nesmírně citlivá žena. Ostrovanům připadá upjatá, což přisuzují jejímu šlechtickému původu, ale ve skutečnosti je to jen maska sloužící k zakrytí skutečných hraběčniných emocí. Tato postava velice často vzpomíná na šťastné mládí po boku své přítelkyně, Žofie Kostobokové, a chlapce, kterého se šlechtici ujali, Petra Pavla. Žije v nešťastném manželství, protože otec jí zanechal dluhy, které by sama nebyla schopná splatit, a nedokáže svého muže bezmezně obdivovat jako všichni v jeho okolí. Pro ni je manžel sobec, který ji neustále trápí kanadskými žerty a odlákal od ní dcerku i všechny její přátele.

Kateřina se cítí velice osamělá, proto s radostí přijímá pozvání sester Divišových, u nichž si může připomínat dobu, kdy byla nejspokojenější. Pomalu se sblíží i s dcerou Blankou. Svůj smutek dává najevo hrou na klavír v ložnici, ale nikdy nehraje, když je manžel doma. Její hudební talent zaujme Vladimíra Diviše ze sousedního domu, přestože advokát o něm v duchu soudí, že je průměrný. Mezi ním a Kateřinou vzniká křehké přátelství (oba jsou si vědomi, že se nemohou dopustit ničeho, co by poškodilo jejich společenskou prestiž), které hraběnka také velice pomáhá.

Když se Kateřina od manžela dozví, že se její dávný přítel (a tajná láska) Petr vrátil z Indie, je tím velice znepokojena. Primář jí sdělí, že hosta bude zkoumat, že ho jeho případ nesmírně zajímá, to Kateřinu příliš neuklidní. V ten den, kdy dojde v domě U slepých hodin k vraždě, je v něm doktor Pavel s Kateřinou. Poté, co zhrzený milenec zastřelí primáře hraběčniným malým revolverem, otráví se na policejní stanici, ale ještě předtím stihne obvinít

z vraždy manžela právě Kateřinu, která je tím zdrcena a zoufale se snaží (za pomoci advokáta Diviše) dokázat svoji nevinu a počestnost.

Doktor Petr Pavel přezdívaný Černý Petr odcestoval z Čech krátce po svatbě Kateřiny s primářem Kalistou. Kněžně Žofii psal z Indie dlouhé dopisy, Kateřině jen přání k Vánocům. Po uplynutí patnácti let se náhle vrací do vlasti a jako prvního navštíví primáře Kalistu ve svatopetrské nemocnici. Už od začátku působí tato postava podivínsky. Nejdříve doktor Pavel vykládá svému rivalovi o naprosto skvělém životě v Indii, kde se věnuje studiu a léčbě tropických nemocí, potom ale přizná, že si to všechno vymyslel, že ve městě Sandži pracuje pro americkou společnost, oženil se s ženou z Jávy, Saimou, a že život je pro něho peklem na zemi a utápí ho v alkoholu. Bez rozmýšlení přijímá nabídku primáře Kalisty, že smí přijít do jeho domu, kdykoli bude chtít.

Petr Pavel je syn správce šlechtického zámku v Dluhonicích, má tam bratra, který po smrti otce převzal jeho pracovní povinnosti. Rodina Kostobokových se mladíka ujala, díky nim mohl vystudovat lékařskou fakultu, přestože Petrův otec platil většinu synových výdajů. Údajně je doktor Pavel hluboce nábožensky založený, i když z jeho strany se může jednat pouze o provokaci, protože primář je ateista, který odsuzuje manželčin zvyk chodit každou neděli do kostela.

Z nastíněných informací si čtenář uvědomuje, že Petr nikdy nezapomněl na svou neopětovanou lásku ke Kateřině (to ovšem čtenáři neví jistě), které se celých patnáct let vyhýbal, jak jen to bylo možné, a nepřetržitý kontakt udržoval pouze s kněžnou Žofií.

Postava doktora Pavla je poměrně komplikovaná a názory na ni se v očích čtenáře v průběhu děje neustále mění. Nelze s jistotou říci, jaký tento muž ve skutečnosti je, protože působí díky svým neustálým výstřelkům nedůvěryhodně, ale také tajemně a pro čtenáře přitažlivě.

Kateřina Černého Petra považuje za vynikajícího přítele, chudého, ale nesmírně hodného člověka, dobře vychovaného, na něhož bývalá hraběnka velice ráda vzpomíná. Její přítelkyně Žofie, kterou Petr považuje za nevlastní sestru, má na mladíka podobný názor, přestože s ním udržuje bližší kontakt než Kateřina. Na návštěvě u Kalistových vyjádřila názor, že Petr má zřejmě problémy s alkoholem, podle ní však každý génus holduje alkoholu. Kněžna Kostoboková také neopomněla připomenout, že z mladíka vždy cítila pocit

méněcennosti a dle jejího názoru se před knížecí rodinou dobrovolně ponižoval, přestože v sobě měl i zvláštní hrdost.

Primář Černého Petra vidí především jako zajímavého pacienta, jako osobu nevyrovnanou, trpící buď duševní poruchou, nebo traumatickou epilepsií. Nabídku k návštěvám ve svém domě bere Kalista jako příležitost ke zkoumání mužova chování, přestože si neodpustí občasné drobné zarytí do jejich hosta.

Na advokáta Diviše působí doktor Pavel nečitelně. Zatímco ostatní zmíněné postavy se s mužem alespoň trochu znaly a došlo k jejich setkání s ním, Vladimír Diviš vychází pouze z indicií získaných od cizích osob, z nichž sám zná pouze některé.

Policejní vyšetřovatelé Mezera, Sumec a Carda pohlížejí na doktora Pavla jako na vzdělaného fantastu. Působí jako pomatenec, který se nedokáže ovládat a frustraci řeší náhlými výbuchy vzteku. Mužova historka o promyšlené vraždě primáře, v níž měl figurovat jed, který ale primářova manželka nakonec nepoužila, na ně působí krajně nepravděpodobně, právě tak informace, že Kalista o mileneckém poměru věděl a nezakročil. Pavel dle svých slov Kateřinina manžela zastřelil v amoku, když mu jeho přítelkyně podstrčila revolver, ale pak si uvědomil, co udělal, a šel se udat na policii, kde se, zřejmě ze strachu před trestem, sám otrávil těžko rozpoznatelným jedem.

Úplně nový pohled na postavu Černého Petra poskytne jeho starší bratr, jehož jméno se nedozvíme. Pracuje už dlouhé roky v Dluhonicích jako správce, převzal rodinné zaměstnání. O sourozenci mluví neuctivě, nazývá ho nevděčníkem a lotrem a je zdrcen osudem hraběnky Kateřiny, ke které má velice kladný vztah a o níž je přesvědčen, že by jeho bratra za milence nepřijala. Prohlásil, že duševní choroby sourozence si není vědom, ale hned dodal, že ho patnáct let neviděl, předtím se rozešli ve zlém, protože Petr se hluboce styděl za svůj původ a byl posedlý myšlenkou, že se podobá Kostobokovým, proto vlastní rodinu zavrhl. Správce také tvrdil, že bratr si byl vědom svého nízkého společenského postavení, proto se snažil vlichotit do přízně kněžny Žofie, která se na zámek přivdala, a hraběnky Kateřiny, které s ním velice rády trávily čas.

Petr Pavel se prezentuje jako zdvořilý, velice upovídaný společník mající vždy po ruce nějakou vtípnou historku. Ve společnosti je oblíbený, dokáže strhnout dav na svou stranu, některá témata jsou však pro něj tabuizovaná (například jeho život v Indii a nevkusné narážky na možnost, že by v knížecí rodině zastával roli šaška), a jakmile se o nich začne mluvit, propadá muž záchvatům zuřivosti, vykřikuje urážky a užívá sarkasmu. Černý Petr sám o sobě

tvrdí, že je vtipálek, často svými drzými řečmi provokoval Žofiina manžela, který v době vyprávění už nežije, především narážkami na údajnou příbuznost Pavla s rodinou Kostobokových.

Doktor Pavel velice rád vzpomíná na mladá léta na loveckém záměčku v Dluhonicích. Když o nich vypráví, je veselý, neustále žertuje a baví společnost u stolu, potěšení z Petrových historek má především Kateřina a panská Magda, poněkud zaskočená, že i k ní má Petr tak vřelý přátelský vztah. Z Pavlových slov vyplývá, že mužova mysl zůstala uvězněna v minulosti, k níž se upíná, aby nemusel myslet na hořkou přítomnost a svůj život ztroskotance.

Velice sporný je Petrův vztah k alkoholu. Tvrdí o sobě, že pije pouze minerální vodu, v tom ho primář podporuje s ohledem na jeho nemoc, podle primáře padoucnici, o níž se ale s jistotou neví, zda ji doktor Pavel skutečně má. Ovšem muž v primářově kanceláři ve svatopetrské nemocnici už předtím přiznal, že propadl alkoholismu, a kněžně Kostobokové připadal během jejich setkání v Oslu opilý.

Kuriózní situace nastane, když doktor Pavel navštíví Peškův hostinec, kde opije většinu Ostrovanů tak, že nedokážou s jistotou určit, zda muž ten večer skutečně nic nepil, verze svědků se totiž téměř vůbec neshodují. Objasnění Petrova alkoholismu je přitom v příběhu důležitou skutečností, protože vypovídá o mužově přičetnosti a promyšlenosti jeho činu, pokud by advokát Diviš prokázal, že se doktor Pavel během svého pobytu v Čechách alkoholu nedotkl, a jednal tedy s čistou myslí a velice chladnokrevně.

Čtenář zaručeně zapochybuje i o duševní poruše, kterou by Černý Petr mohl trpět, ale která nikdy nebyla prokázána. Podle nastíněných indicií je však zřejmé, že muž je osoba emočně nevyrovnaná, chvílemi se nedokáže ovládat a pak se za své chování hluboce a zdvořile omlouvá, ale na straně druhé umí slovně zasáhnout do citlivého místa a ponížit člověka, jemuž se chce pomstít, naprosto úmyslně. S jakým motivem tedy přijíždí do Čech? Chce využít příležitosti a obnovit milostný vztah s Kateřinou, nebo se jí hodlá pomstít za odmítnutí tím, že ji označí za osobu, která naplánovala vraždu? Anebo v době tragédie jednal neuváženě a vůbec nepřemýšlel nad tím, že Kateřině zničí život? A nevyprovokovala ho nakonec k zoufalému činu Mudrusova historka o studentovi medicíny a hraběnce? Odpovědi bohužel čtenář v příběhu nenalezne.

Poslední osobou v milostném čtyřúhelníku je advokát Vladimír Diviš, soused rodiny Kalistových. Už velmi dlouho je vdovcem, více než svou práci zbožňuje starožitnosti v jakékoli podobě. Přestože věděl o přátelství mezi svým synem Konstantinem a Blankou, dcerou jeho nových sousedů, o nové obyvatele domu U slepých hodin se začal zajímat, až když zjistil, že Kateřina Kalistová byla za svobodna hraběnkou Marbachovou, protože kdysi dávno zastupoval jednoho z věřitelů tragicky zesnulého Osvalda Marbacha, Kateřinina otce.

Doktor Diviš je velice umělecky založený, zajímá se o knihy, navštěvuje divadelní představení, ale občas si vyčítá svůj přílišný sentimentalismus. Kateřinu Kalistovou bere nejdříve jako umělkyni mrhající svým talentem, protože neustále hraje na klavír tytéž skladby a dále své umění nerozvíjí, později jako milou společnici, se kterou může hovořit na téměř stejné intelektuální úrovni, a postupem času se jeho zájem mění v náklonnost projevující se především tím, že často vyhledává sousedčinu společnost a zasvěcuje ji do svých tajemství (například jí ukáže místnost v kulaté věži, kam smí pouze jeho syn Kost'a, a to jen velice výjimečně).

Vladimír Diviš se snaží být dobrý otcem a Konstantina vede k zachovávání morálních a etických hodnot. Synovu bujnou fantazii bere s rezervou, mnohem hůře snáší klevetění svých tří sester, Týny, Míny a Karolíny.

I přes svou zálibu ve starožitnostech je advokát Diviš materiálně založený a cena peněz pro něj hodně znamená. Nejvíce je to vidět na scéně, kdy jdou s Kateřinou vybírat dárek k narozeninám pro jeho sestru Karolínu a sousedka ho zavede k nejdražšímu zlatníkovi na Malé Straně, kde Vladimír koupí brož, která je podle něho předraženou cetkou, podle Kateřiny naopak Karolíniným vysněným dárkem.

Když mu sestry neúmyslně prozradí, že Kateřina žije v nešťastném manželství, propadne bláhové naději, že by jeho důvěrná přítelkyně mohla jednoho dne jeho city opětovat, přestože je nyní vdaná. V tom ho povzbuzují především stále častější návštěvy Kateřiny v domě U plané růže a jejich společné hovory, vymyslel si dokonce i pár nevinných lží, například, že sestry po ní pojmenovaly křeslo, ve kterém Kateřina při každé návštěvě seděla. Postupem času mění své odměřené chování k sestrám, daleko častěji poslouchá, o čem si jeho sourozenci povídají, a občas zasáhne do jejich debaty nějakou zlomyslnou poznámkou.

Kateřina Vladimírovi v mnohém otevírá oči, díky ní daleko lépe poznává své tři sestry, získává o nich dosud netušené informace, např. že Týna, Mína a Karolína chodí na nedělní

ranní mši, což souvisí s jejich posedlostí starými rodinnými tradicemi, přestože bratr je za pobožné nikdy nepovažoval.

Poté, co je Kateřina Kalistová obviněna, že si objednala vraždu manžela, kterou vykonal doktor Petr Pavel, je její panskou Magdou požádán, aby primářovu ženu obhajoval. Vladimír Diviš je tak postaven před velké dilema. V sázce je jeho advokátská prestiž, pokud se mu podaří případ vyhrát, opět dokáže, jak zkušeným a dobrým právníkem je, ovšem díky své zaujatosti (kvůli citům, které ke Kateřině chová) riskuje svou roky udržovanou právníckou kariéru.

Jeho pozdní zamilovanost ho samozřejmě nutí věřit Kateřině, a to i po přečtení Pavlova doznání. Upíná pozornost k informaci, kterou manželce údajně svěřil sám primář, že sebevrah trpěl padoucnicí a nesměl pít alkohol. Kateřina rovněž před Divišem prohlásila, že si myslí, že jejich bývalý host musel trpět duševní chorobou. I když se advokát snaží očistit ženino jméno, a především její počestnost, hlodá v něm podezření, ať už kvůli sestřinu prohlášení, že doktor Pavel byl velice atraktivní muž, nebo informacím od kněžny Kostobokové, která se netajila názorem, že Kateřina měla velkou spoustu obdivovatelů a dovedla využívat svých ženských předností.

Během Kateřinina pobytu ve vězení se s ní Vladimír Diviš citově sblíží a svou lásku chce ubránit proti zbytku světa. Zatímco Ostrované se rozdělili na dva tábory, z nichž jeden žádá pro Kalistovou nejvyšší trest a druhý neochvějně věří v ženinu nevinu, advokát pátrá po jakémkoli svědectví, které by podpořilo jeho verzi, přitom se ale musí potýkat i s nelehkou péčí o Kateřininu dceru Blanku, která se nervově zhroutila a zůstává apatická ke svému okolí.

Přestože příběh dopadá dobře a jméno Kateřiny Kalistové je očištěno, konec příběhu zůstává otevřený. Na posledních řádcích se sice čtenář dozvídá o šťastném shledání Blanky s matkou, které následně odjíždějí z města, aby si vynahradily ztracený čas, ale už nezískává informace o tom, zda je citový vztah Vladimíra Divíše a Kateřiny Kalistové, a tím i Konstantinovo proroctví, naplněn.

Na příběh lze také nahlížet z pohledu dvou dětských postav, které stojí tak trochu stranou od ostatních. Vybere-li si čtenář tuto příběhovou linii, sleduje vývoj křehkého přátelství Konstantina Divíše a Blanky Kalistové, v němž dojde k nejednomu překvapivému zvratu, což je dáno nejen okolnostmi, ale především povahou obou zmíněných dětských hrdinů.

Konstantin Diviš, důvěrně přezdívaný Kost'a, žije na Ostrůvku už od narození a zná zde každý kout. Bydlí v domě U plané růže společně s otcem, který je právník, třemi dobromyslnými tetami, Týnou, Mínou a Karolínou, které velmi rád zlobí, a služebnou Fanynkou. Kost'a je velice živý chlapec se značně komplikovanou povahou. Snadno se rozčílí, nedokáže přiznat, že nemá pravdu, povětšinou se stará jen sám o sebe. Důvodem může být, že tety z něj mají strach, otec se o něj zajímá, jen když syn něco provede, a v okolí nejsou žádné další děti, se kterými by si Kost'a rozuměl.

Chlapečova povaha je značně komplikovaná a myšlení neustále kolísá mezi tím, jak vnímá skutečnost dítě a jak dospělý, protože chlapec prochází obdobím puberty. Na straně jedné by chtěl, aby ho svět bral vážně (především jeho učitelé ve škole, kteří odmítají jeho přílišnou kreativitu), na straně druhé ovšem své okolí udivuje nesmyslnými poznámkami a úvahami o životě, za což může především jeho až příliš bujná fantazie (a skutečnost, že si povětšinou nepamatuje, co komu řekl), za kterou je částečně zodpovědný zahradník Mudrus a jeho neuvěřitelné historky plné záhad.

Konstantinův charakter se projeví naplno, když se do sousedství přistěhuje Blanka Kalistová. Dívka na něho zpočátku působí nezajímavě, pak si ale dá chlapec za úkol, že jí ukáže všechny krásy dětského světa, a především bude rozvíjet dívčinu velice slabou fantazii.

Kost'a se rozhodne Blance svěřit tajemství své unikátní Hry na osud, která dokonale rozvíjí chlapečovu představivost. Vytažení pětice papírových karet a Kost'ovo následné poskládání příběhu má však hlubší význam, protože jak děj knihy vrcholí, zjišťujeme, že téměř přesně odpovídá Konstantinově vymyšlené historce, čímž na děti doléhají výčitky svědomí, přestože je zcela jasné, že se nikdy nejednalo o žádné proroctví. Dílo má tedy i mysteriózní zápletku.

Konstantin si libuje ve vymýšlení příběhů plných nečekaných zvrátů. Při své poslední Hře na osud, která se uskuteční až po dobytí třinácté komnaty v domě U slepých hodin, využije všechny informace, které mu Blanka nevědomky předala. Stvoří tak dle něj naprosto skvělý příběh o tajemném doktorovi z Indie, který přijede do Prahy, aby svedl dívčinu matku a obvinil jejího otce poté, co se ho pokusí operovat po nezdařené sebevraždě, a příběh má skončit tak, že paní Kalistová se zamiluje do Kost'ova otce a z dětí budou sourozenci.

Blance se příběh samozřejmě nelíbí, Kost'ovi je zprvu jedno, že jí svým tvrzením, že tak to předpověděl, proto to tak bude, strašně ubližuje. Později se ale chlapec dozví, že do Prahy skutečně přijíždí hraběncin přítel z dětství, Černý Petr, a začne tedy Blanku utěšovat, že to byl jen výmysl. Dívka mu samozřejmě nevěří, hlavně poté, co doktor Pavel alias Černý Petr začne navštěvovat dům Kalistových prakticky obden a s její matkou tráví dlouhé hodiny.

Když v domě U slepých hodin nakonec dojde k vraždě, jejíž obětí je primář, který se náhle vrátil ze služební cesty, Blanku dostávají do poručnictví Divišovi, protože její matka je obviněna z příprav vraždy. Dívka upadá do stavů apatie, přeje si umřít, všechno chápe doslovně, zmítá se v horečkách a halucinacích a nechce s nikým mluvit. Čtenářovi může v tomto okamžiku Kost'a připadat až cynický, neboť nejenže si ani v tak těžké chvíli neodpustí své bláznivé historky coby vysvětlení, co se vlastně v domě stalo, ale mívá i záchvaty vzteku, při nichž Blanku nazývá hysterkou. Zvláště patrné je to na scéně, kdy Kost'a přinese do dívčina pokoje nůž na dopisy a vyprovokuje ji svými nejapnými řečmi k bodnutí, protože dívce připadá jako dobrý nápad zabít nejdřív jeho a potom sebe. Na straně druhé je ovšem Konstantin zoufalý, protože by dívce rád pomohl dostat se z jejích strašných psychických stavů, ale ve svém okolí nenachází žádnou podporu, protože nikdo si s malou Blankou neví rady, Divišova rodina jí dokáže zajistit pouze materiální zázemí a podávání léků, protože dívka nechce s nikým mluvit, přestože si nakonec v rámci nutnosti oblíbí trojici sester Divišových.

Oproti Kost'ovi je **Blanka Kalistová, dcera bývalé hraběnky Marbachové a světově uznávaného primáře Kalisty**, až příliš introvertní. Už od první chvíle, kdy se s ní čtenář setká, působí neduživě, v útlém dětství totiž prodělala mnoho nemocí. Dívka není příliš společenská, děsí ji i ty nejmenší změny. Má velice nízké sebevědomí a nedokáže dohlédnout za hranice realitou ohraničeného světa, přestože si v něm dokázala vytvořit svůj imaginární, velmi jednoduchý a naivní, v němž ji nezajímá nikdo kromě jí samé.

Dívka má velice zkreslené vnímání reality. Žije neustále v představě, že jí matka nikdy neměla ráda, proto dcera tíhne mnohem více k otci, s nímž ji spojuje velké množství podivných her, které pro ni primář vymyslel. Dívka také nevěří řečem panské Magdy o hraběncině těžkém údělu a svaté trpělivosti s hrubým a sobeckým manželem, přiklání se jednoznačně k verzi kuchařky Andulky, že její otec je anděl a nejhodnější člověk na světě.

Blanka si nehodlá připustit, že se její osud může změnit, ale brzy si začíná všimnout i těch nejmenších odlišností. Sama sebe nemá ráda, ale matka ji začne přesvědčovat, že v jejím věku byla stejná, dokonce záviděla děvčatům z penzionátu brýle, protože si bez nich připadala obyčejná. Dívka se postupem času začíná sblížovat s matkou, což narušuje její představu o bezmezném lásce k otci, kterému se postupně odcizuje. Blanka kousek po kousku odhaluje, jak je to ve skutečnosti s manželstvím rodičů, že otec matku úmyslně ponižuje a ona se brání tím, že utíká do domu v sousedství, aby alespoň na chvíli zapomněla na manžela, který ji nemiluje. Děvče to velice těžce nese, v jednu chvíli je dokonce odhodlané napsat dopis na rozloučenou a jít se utopit, protože ho otec tak moc zklamal.

Důležité však je, že dospívající dívka po tomto incidentu začíná naslouchat lidem ve svém okolí a pozvolna skládat mozaiku života své rodiny, ale čím je realita kolem ní krutější, tím víc se brání tomu všemu uvěřit.

Když Blanka poprvé potkává Konstantina v zahradě domu U slepých hodin, považuje ho za kamenného bůžka, který ožil, brzy ale poznává, že je to jen smrtelník, obyčejný kluk ze sousedství. V dívce se mísí protichůdné pocity. Na jednu stranu si myslí, že je Konstantin příliš sebestředný a vychloubačný, ale na straně druhé věří téměř každému jeho slovu, a i když se chlapec nad dívkou prakticky neustále povyšuje, jí to nevadí, právě naopak, přestože se občas najde pár světlých okamžiků, kdy se Blanka odváží prosadit svůj názor, nebo alespoň upozorní na to, že Košťá není neomylný.

O kletbu, která se údajně skrývá v jejím novém domově, domě U slepých hodin, se dívka začne zajímat až poté, co ji Konstantin přemluví, aby se na ni zeptala zahradníka Mudruse. Její první setkání s ním ji vyděsí, protože ho zahlédne na zahradě spícího a polonahého. Historku o cikánce s přezdívkou Strakatá a bázlivosti paní Špicové, Mudrusovy bývalé zaměstnavatelky, vezme děvčátko až příliš vážně, přestože v něm hlodají pochybnosti o zahradníkově duševním zdraví.

Dívka si musí přiznat, že po přestěhování do domu U slepých hodin se její život začíná měnit. Zatím si nepřipouští, že dospívá, ale všechny změny, kterých si doposud všimla, jí děsí. Otec na ni přestává mít čas, už spolu nechodí ani na nedělní procházky, když je hraběnka na mši. Blanka se čím dál víc podobá matce, především povahou, ale zároveň cítí, že otec ví o tom, jak se vzájemně odcizují, protože primář chápe, že z dívky se stává žena, že se začíná zajímat o svůj vzhled a více se prosazovat ve světě dospělých.

Největší neklid děvčátko pocítuje, když se nechá přemluvit k otevření třinácté komnaty, tajemné místnosti v domě U slepých hodin, která je zabarikádovaná a na níž ukazovala socha kamenného bůzka, než ji primář nechal strhnout. Když se děti vkradou dovnitř, Kost'á najde zbytky staré vázy, které považuje za magickou kouli cikánky Strakaté, o níž dětem vyprávěl zahradník Mudrus. Vloží do ní papírky ze své Hry na osud a vymyslí příběh, který je dle děvčátka natolik děsivý, že se splnit ani nemůže. Blanka totiž odmítá uvěřit, že by se její matce dvořil tajemný doktor Pavel z Indie, že otec to zjistí a matku zavře v domě a že zhrzený mileneček bude chtít spáchat sebevraždu a primáře zatknou kvůli sebevraždě nezdařené operaci a její matka se zamiluje do Kost'ova otce a z dětí budou sourozenci. Po návratu domů však zjišťuje, že matce přišel dopis ze Sumatry, ve kterém se píše, že doktor Pavel se chystá do Čech.

Brzy události nabírají poměrně rychlý spád. Blanka se seznamuje s Černým Petrem, v němž vidí oprávněnou hrozbu, připadá jí jako ďábel z dětské knížky, je nesmírně hezký, ale jeho rádoby vtipné poznámky se dívce nelíbí, proto má radost, když ho její otec, její velký ochránce, dokáže nějakou tou drobnou jízlivostí umravnit.

Blanka nedokáže pochopit, proč jsou všichni z doktorovy návštěvy tak nadšení. Primář ho podněcuje v hovoru, panská Magda je šťastná, i když je-li v jedné místnosti s panstvem, pak zásadně mlčí, a Kateřina Kalistová nabádá hosta k tomu, aby vyprávěl o životě v Dluhonicích, čímž si žena oživuje své vlastní vzpomínky. Dívka ovšem musí uznat, že Černý Petr je veselým společníkem a má vždy po ruce nějakou vtipnou historku, čím častější jsou však jeho návštěvy, tím znepokojenější Blanka je. Dívka se začíná cítit osamělá, protože po prázdninách už na ni Konstantin nemá čas, raději se věnuje svému vymyšlenému časopisu *My také*, přestože první báseň v něm otištěná je dárek pro Blanku. A když jednoho dne spatří z okna třinácté komnaty scénu, která působí jako vyznání lásky, svěří se se svým podezřením otci, který jí přikáže, aby o údajném mileneckém poměru své matky a doktora Pavla nikomu neříkala.

Toho večera dochází v domě U slepých hodin k vraždě. Blanka si v první chvíli neuvědomuje, že se něco stalo, považovala nalezení mrtvého otce za pokračování noční můry. Zatímco panská Magda a kuchařka Andulka jsou předvolány k výslechu, při němž policejní vyšetřovatelé dávají za pravdu spíše verzi mrtvého doktora Pavla, že Kateřina Kalistová si ho najala na vraždu manžela, Blanka se dostává do péče lékařů. Začne sama sobě namlouvat, že je slepá, lékař její podivné chování přisuzuje traumatickému šoku. Dívka se na dobu neurčitou

ocitá v poručnictví rodiny Divišových, zatímco Konstantinův otec se snaží dostat její matku z vězení, o čemž děvčátko zatím neví. Z dívčina pobytu v domě U plané růže však není vůbec nadšená služebná Fanyňka, která si vybíjí svou nenávist k hraběnce na její dceři, jak sama tvrdí, dítěti vražednice, za což ji Ostrované tvrdě (slovně) odsoudí.

Děvčátko upadá do stavů nečinnosti, nic ho nebaví, chce jen umřít. I když se Blance její okolí snaží pomoci (především dbají na to, aby užívala léky), nikdo to nedokáže. Ani Kost'a jí nedokáže rozveselit, spíše naopak, ať už se jedná o jeho cynické žertíky, jako když jí přinesl nůž a přál si, aby ho zabila, a pak na ni vztekle křičel, nebo jeho hloupé poznámky směřované k jejích Hře na osud. Ustrašená dívka mívá také časté záchvaty neodůvodněného vzteku, z čehož je Konstantin rozmrzelý, reaguje potom impulsivně a vyhrožuje, že za ní už nepřijde, začne ji pak obviňovat, že je naprosto zdravá a že doktor řekl všem z rodiny, že si vymýšlí věci, které nejsou pravda. V dobré víře jí převypráví svoji verzi tajemné vraždy v domě U slepých hodin (značně příkrášlenou, jak už je jeho dobrým zvykem), ale dívku tím přivede na myšlenku, že je zodpovědná za otcovu smrt, protože mu řekla o vztahu matky a Černého Petra. Vyčítá Kost'ovi, že vymyslel ten příběh o příjezdu doktora Pavla a že už si nikdy nesmí hrát s Hrou na osud. Konstantin to nechápe, spíš ji ještě více rozčílí slovy, že už nesmí bláznit a že každá hra, když se dohraje, je prostě ukončená, přestože v duchu má na malý okamžik radost, že se jeho příběh vydařil.

Dívku začínají pronásledovat halucinace, mívá vysoké horečky a všichni o ni mají starost. Přestože příběh nakonec šťastně skončí a ona se opět setká se svou nevinnou matkou, až do poslední chvíle o ní pochybuje, což jí pro změnu vyčetl advokát Diviš, přestože by byl moc rád, kdyby dokázal proniknout do nitra matky a dcery, aby odhalil pravdu o dívčině dětství a Kateřinině manželství.

Rozhodla jsem se vybrat z nepřeberného množství příběhových postav ještě několik dalších, které dotvářejí atmosféru hlavní linie, svými úsudky matou čtenáře a jsou hlavní příčinou některých zásadních zvrátů v ději.

Týna, Mína a Karolína Divišovi žijí dlouhá léta v domě U plané růže s bratrem Vladimírem a synovcem Konstantinem, o kterého se již od narození staraly a snažily se ho alespoň trochu vychovat, přestože větší podíl na Kost'ově výchově měl jeho otec. Sestry se sice Vladimírovi nedokážou vyrovnat ve znalostech (vypravěč je popisuje jako tlusté,

dobrotivé a hloupé), ale svého synovce zahrnují čistou, nezištnou láskou a péčí, přestože všechny tři ženy jsou staré panny.

Život sester probíhá stereotypně, především proto, že se trojice žen ze všech sil snaží udržovat v domě staré rodinné tradice, zejména po smrti jejich přísné matky, toto nadšení však jejich bratr vůbec nesdílí, a je proto považován za podivína.

Sestry v sobě živí několik zajímavých představ, například měly vždy strach, že Vladimír syna zavrhne kvůli tomu, že v podstatě zabil jeho milovanou Miladu, která zemřela při porodu. Obávají se také, že Konstantin je ztělesnění zla, protože nedokážou přijmout jeho provokativní řeči a sadistickou povahu (chlapec si totiž libuje v příbězích plných násilí a krve, které si velice rád vymýšlí a pak tvrdí, že se skutečně staly). Vladimír synovo chování bere s rezervou, poukazuje na to, že sestry v jeho věku nebyly jiné a že nezapomene, jak Karolína kapala pečetní vosk na myš, která uvízla v pasti. Kvůli strachu z nemoci sestry pletou teplé oblečení pro celou rodinu a věnují se ručním pracím. Týnina paranoia došla dokonce tak daleko, že si pro sebe vyráběla prkenně tuhé a teplé spodní prádlo, ve kterém se téměř nedalo chodit.

Ostrované mají s rozlišováním sester problém, jsou si totiž skutečně dost podobné, přesto mezi nimi panuje jistá hierarchie, z níž jasně vyplývá, že Mína je z trojice nejchytřejší. Obyvatelé čtvrti je nemohli v žádném případě přehlédnout, protože sestry si libovaly v dobrém jídle a na jejich postavách to bylo znát. Také velice rády probíraly nejnovější události na Ostrůvku v bratrově přítomnosti, i když věděly, že to nemá právě v oblibě, ale musel uznat, že sestry dokázaly krotit svou zvědavost a respektovat jeho soukromí.

Pro sestry Divišovy je příchod Kateřiny Kalistové, bývalé hraběnky Marbachové, doslova životní událostí, neustále se proto snaží vymyslet, jak se s ní nenápadně seznámí, aby se nezdálo, že se trojice vnucuje. Projevuje se zde typická ženská marnivost, sestry se probírají šatníkem a snaží se přehodnocovat své zvyky, aby náhodou hraběnku něčím neurazily. Jejich obavy jsou však naprosto zbytečné, Kateřina Kalistová je totiž domem U plané růže doslova nadšená, nejvíce se jí líbí jeho atmosféra, připomíná jí totiž její vlastní dětství. Za sestrami začíná chodit pravidelně a postupně se sblíží s nimi i jejich bratrem Vladimírem, v jehož přítomnosti si ale Týna, Mína a Karolína připadají nevzdělané (ačkoli se nesmírně stydí za bratrův starožitný nepořádek všude po domě), v takových chvílích nedokážou pochopit, jak se s nimi hraběnka může vůbec bavit a svěřovat se jim, přestože o manželství Kateřina nikdy nemluví. Sestry naučily paní Kalistovou plést, sedávala u nich

dlouhé hodiny, ona povětšinou poslouchala a Týna, Mína a Karolína vzpomínaly na dětství, což bývalé hraběnce náramně vyhovovalo, nesmírně si totiž vážila jejich zvláštních rodinných tradic.

Když dojde v domě U slepých hodin k vraždě, je primářova dcera svěřena do péče rodině Divišových. Sestry jsou z nastalé situace nespokojené, netuší, jak se o dítě mají postarat, protože malá Blanka odmítá brát léky, s nikým nemluví a jen těžko ji dokážou přimět k jakékoli aktivitě, navíc dívka stále tvrdí, že je slepá, na což jim doktor sdělí, že se jedná o hysterické stavy. S bratrem se dohodly, že dívce prozatím nebudou říkat pravdu o tom, co se stalo s její matkou, přestože Fanyňka všechno řekne Kost'ovi (ve své značně š'avnaté verzi), který si pak historku příkrášlí během tlumočení Blance.

S blížícím se soudem v domě U plané růže houstne atmosféra. Vladimír Diviš je nervózní z nadcházejícího procesu, má pocit, že nedokáže najít takové důkazy, které přesvědčí porotu, ale není si jistý, zda ho pohání vpřed starost o ženinu nevinu nebo jeho citový vztah k ní. Několikrát ho zradí nervy, především ten den, kdy mu Kateřinina dcera Blanka sdělí, že viděla matku na zahradě s doktorem Pavlem, kde se objímali, to však sestry Vladimírovi vyvrátí s tím, že Kateřina se jim svěřovala se vším, a že kdyby to byla pravda, nebudou se s ní stýkat.

Rodina Kostobokových působí v příběhu jako spojovací článek. Kněžna Žofie je jediným pojítkem (s výjimkou doktora Petra Pavla) s minulostí bývalé hraběnky Kateřiny. Poté, co se přivdala na lovecký zámek v Dluhonicích, se z ní a bývalé šlechtičny Marbachové staly nerozlučné přítelkyně, téměř sestry. Žofie (a také Magda, panská Kalistových, která sloužila hraběnce už v Dluhonicích) se často zmiňuje o Kateřinině otci, Osvaldu Marbachovi, o jeho ctnostech (byl velice štedrý), ale i neřestech (ke konci života měl už značné dluhy). Podle informací, které čtenář získá, žili Marbachovi na velkostatku v jižních Čechách, ale ke Kostobokovým do Dluhonic se přestěhovali do pronájmu.

Kněžna po smrti manžela (ale možná i dříve, to se čtenář nedozví) začala cestovat, především do zahraničí, o svých zážitcích pak velice ráda své přítelkyni vypráví, nebo alespoň napíše. Do Prahy přijede velmi zřídká, jedním z důvodů je i primář Kalista, který Žofii nesnáší a jejího syna Evžena považuje za prkenného panáka. Kněžna si malou Blanku oblíbila, dívka má nakázáno, aby ji oslovovala jako tetu, nejvíce si však děvčátko rozumí se

šestnáctiletým Evženem, který je pro ni princem, ke kterému se chová možná až přehnaně uctivě.

Kněžnin syn Evžen má značné problémy s držením rovnováhy, což mohlo být způsobeno jeho příliš rychlým růstem. Často cestuje s matkou po světě, studuje botaniku a latinu, ale jeho největší vášní je rozebírání vozů, přestože mu kněžna zakazuje, aby si hrál na automechanika. Evžen se k Blance chová velmi uctivě a vyká jí, což dívka nedokáže přijmout, přestože oba mladé lidi sbližuje především fakt, že jejich pedantické a puntičkářské matky je ve společnosti neustále ztrapňují.

O Žofii Kostobokové se čtenář dozví, že se učí malovat a kdysi hrávala na klavír, ale nikdy u ničeho nevydrží, neumí dotáhnout žádnou činnost do konce a je velice upovídaná. Často se schází s přáteli, především v zahraničí, s oblibou se pouští do práce v charitativních organizacích, jako například během její cesty do Norska, kde byla s přítelkyní na kongresu zabývajícím se pomocí černochům v Africe.

Žofie udržuje častý korespondenční kontakt s doktorem Petrem Pavlem, kterého si ona i Kateřina za svého života v Dluhonicích nesmírně oblíbily a s nímž s oblibou hrávaly tenis. Doktor Pavel bere Žofii jako sestru, často vytácel jejího manžela řečmi, že jsou švagři. Podle kněžny byl Petr nesmírně zdvořilý, slušně vychovaný a velice zajímavý člověk. Od jeho odjezdu do Indie se s ním prakticky neviděla, výjimkou byla její návštěva v severských zemích, kde zjistila, že její dávný přítel dostal dovolenou. Už tehdy jí však připadal nemocný, i když na něm nepozorovala žádné viditelné příznaky, přestože prohlásila, že Pavel určitě pije a že to muselo být jeho zvykem, už když žil v Dluhonicích.

Po smrti primáře Kalisty navštíví advokát Diviš kněžnu na jejím loveckém zámečku. Vděčí šťastné náhodě za to, že Žofie Kostoboková se po obdržení zprávy o tom, co se stalo v domě U slepých hodin, rozhodla vrátit zpět na zámek, ale její výpověď advokáta příliš nepotěší, spíše ho vyděsí. Kněžna je totiž přesvědčena o tom, že za svou situaci si může Kateřina sama, že měla nespočet obdivovatelů a dovedla dobře využívat všechny své ženské zbraně, čímž poukázala na to, že je do ní advokát jistě také zamilovaný. Prohlásila, že věří Pavlově výpovědi, protože hraběnka Marbachová byla náročná a zhýčkaná, že toužila po všem, co měla Žofie, a aby jí otec vyhověl, neskutečně se zadlužil. Kněžna vyjádřila názor, že primář Kalista byl jediný rozumný člověk, kterého si ale Kateřina nedokázala vážít, a že o Petrově posedlosti a nenaplněné lásce ke Kateřině věděla, protože jí o tom napsal, ale že si

myslí, že se s ním rozešla, protože mladík byl chudý. Čtenář je jistě udiven její reakcí, protože až do osudné události jsou Kateřina a Žofie nerozlučnými přítelkyněmi.

Zahradníka Mudruse mají všichni obyvatelé Ostrůvku za podivína. Již mnoho let se totiž baví tím, že vykládá sousedům strašidelné historky a hovoří o místech, které stihla kletba. Mudrus pracuje v domě U slepých hodin, na zahrádce má své malé obydlí, kde přebývá se psem Žokem. Primář Kalista si často stěžoval na jeho lenost, ale nikdy ho nevyhodil, zřejmě kvůli tomu, že zahradník je už starý, a navíc poloslepý, údajně ho sršeň píchla do oka.

Mudrusovy výmysly nejvíce zajímají Konstantina Diviše z domu U plané růže, ostatní obyvatelé Ostrůvku zahradníka považují za podivína, rada Vocílek si dokonce myslí, že se Mudrus pomátl z četby historických knih (podobný motiv jako u dona Quijota). Chlapec si díky zahradníkovým historkám rozvíjí svou už tak bujnou fantazii, Mudrus s ním ale jeho nadšení nesdílí, protože Kost'a se dle něj chová neuctivě k duchům a s oblibou se obrací ke zlu. Zahradník ovšem na chlapcovo naléhání velice ochotně sdělí legendu o kletbě v domě U slepých hodin jeho nové majitelce, Blance Kalistové, již dříve o ní mluvil s Blančíným otcem, ale ten mu samozřejmě nevěřil. Mudrus vysvětluje dětem, že každý člověk má ve své blízkosti dvě bytosti, jednu vysokou, která ho chrání, a druhou temnou, která ho svádí k nepravostem, a hned uvádí na pravou míru Kost'ovu historku, že soška bůžka je stará přes dva tisíce let, protože sochu daroval bývalým majitelům domu Konstantinův dědeček.

Mudrus hluboce věří na astrální sféru a vše s ní spojené. Tvrdí, že ho ochraňuje duch, který si nechává říkat vysoká bytost Jonathan. Zahradník o něm ví s jistotou, že při svém posledním vtělení byl Jonathan univerzitním studentem v době vlády císaře Rudolfa II. Údajně se s ním setkal tak, že se pohyboval v blízkosti domu, kde mladík zemřel a kde nyní žijí matka s dcerou, které díky Jonathanovu astrálnímu vlivu dokázaly zlepšit svou těžkou finanční situaci, a Mudrus se díky Jonathanovi dokázal vypořádat se závislostí na alkoholu.

Zahradník je považován za lidového vypravěče (přestože ho čtenář může brát jako jednu ze stěžejních postav), do příběhu nezasáhne ničím jiným než svými báchorkami. Ke konci děje ho zastihneme nejprve při památné události v Peškově pivnici U jedenácti beránků, kde doktor Pavel opije snad všechny Ostrovany a kde mu také Mudrus převypráví historku o studentovi medicíny, který zavraždil hraběnku, čemuž se host náramně směje. Podruhé se

s ním setkáváme v jeho malém obydlí na zahradě Kalistů, kam se za ním vypraví advokát Diviš a jeden z Ostrovanů, Martin. Mudruse najdou v depresi a značně opilého, údajně ho opustil jeho dobrý duch Jonathan. Divišovi zahradník vynadá, že zplodil vraha, protože Konstantin není dobrý člověk, takže dvojice zklamaně odchází, protože Mudrus je jim jako svědek k ničemu.

Kompozice

Na první pohled je sled příběhu až neuvěřitelně jednoduchý. **Jde o postup chronologický, do něhož postupně zasahují vzpomínky hlavních i vedlejších postav** (a úvahy a soudy vypravěče) **a okrajové příběhy** (týkající se osudů jednotlivých obyvatel čtvrti), které však nejsou od hlavní linie výrazně oddělené.

Většinu informací musí čtenář dohledat mezi řádky, čímž odhaluje nejrůznější skrytá témata např. otázku postavení člověka v očích veřejnosti (spor Ostrovanů o počestnost a nevinu hraběnky Kateřiny), domácí násilí (každá z postav na toto téma nahlíží jinak, co jedné přijde v pořádku, druhá nekompromisně odsuzuje, je to patrné například na scéně, kdy je vyslýchána panská Kalistových, Magda, jejíž výpověď o dotěrných zlozvycích pána domu působí na policejního vyšetřovatele spíše směšně než jako polehčující okolnost a podpora nevinu paní Kalistové), střet realit šlechtice a obyvatele města (představitele moderní civilizace), obtížné problémy dospívání, křehkost dětské psychiky (hádky Kosti a Blanky) atd.

Příběh je psaný klasickou Er formou. Vypravěčem je muž, povětšinou nezaujatý pozorovatel (ale občas si dovolí o některé z postav zapochybovat), který se však nejvíce soustřeďuje na postavy Konstantina a Blanky a jejich bezprostřední okolí. Scény s vedlejšími postavami pouze dotvářejí atmosféru hlavní linie, přestože se čtenáři mohou zdát mnohdy nedůležité.

Žánr příběhu je rozkolísaný, přechází z klasického vypravování do psychologického románu, propojeného spoustou úvah, a končí detektivní zápletkou s velice překvapivou pointou. Vladimír Neff si právem zaslouží označení „mistr vypravěč“.

Pohled na jednotlivé postavy se mění s každým novým odstavcem, čtenář je neustále udivován a navazován k další četbě. Jednotlivé části příběhu do sebe perfektně zapadají a

vytvářejí pestrou mozaiku motivů, přestože Vladimír Neff zanechává i značný prostor pro čtenářovu imaginaci (autor by například mohl dále rozvíjet osudy zajímavých vedlejších postav).

Vypravěč čtenáře vodí po dějišti za ruku, ukazuje mu i nejmenší detaily. Prostředí se střídá v rychlém sledu, stejně jako ve skutečném životě. Autor v knize využívá velké množství popisů prostředí (pracuje především s pražskými reáliemi), kdy se snaží zaujmout čtenáře zajímavými detaily, ale **nejvíce je v knize zastoupena charakteristika,** ať už náhlá (několika odstavcová), nebo pozvolná (prochází celým dějem, například nahlížení jednotlivých postav na Černého Petra, každý z těchto pohledů je jiný). Čtenáři mohou připadat některé popisy postav úsměvné (patrné je to především u charakteristiky pravidelných návštěvníků Peškovy pivnice), jiné odpuzující (daly by se charakterizovat jako dojmové, například ve scéně, kdy primářův pomocník Fiala odposlouchává ve svém pokoji rozhovor primáře Kalisty a doktora Petra Pavla. Fialovi připadá host kvůli svému poníženému tónu jako znetvořený ubožák schopný jakékoli špinavosti, později se však s doktorem Pavlem setkává na chodbě a zjišťuje, že je to velice atraktivní muž působící nevině).

O počtu motivů v příběhu polemizovat lze, je však nutné zdůraznit, že autor jich čtenáři nabídne velké množství (nenaplněná láska, motiv pomsty, mysteriózní motivy, nejrůznější projevy lidského chování, výsměch typickým lidským vlastnostem apod.), záleží pak pouze na jeho zájmu. Za jeden z nejvýraznějších motivů však považuji motiv zklamání, který se dotkne téměř každé postavy příběhu.

Kateřina Kalistová je zklamaná nedobrovolným životním údělem, její dcera Blanka zjištěním, že svět, který si vysnila, neexistuje. Primář Kalista se nedokáže smířit s myšlenkou, že nemá respekt u manželky. Kost'a prožívá zklamání, když si uvědomí, že jeho kreativita nebude nikdy oceněna. Černý Petr je zklamán druhým odmítnutím ženy, kterou celý život miloval. Hostinský Pešek sní o životě na úrovni (nejlépe ve vyhlášené zahraniční restauraci), místo toho zasvětil svůj život čepování piva v zatuchlém hostinci.

Příkladů motivů, které se v příběhu objevují, by se dalo nalézt jistě spoustu, bylo by však na místě srovnat je s další tvorbou Vladimíra Neffa, což otevírá možnost pro další práce zaměřené na osobnost tohoto vynikajícího autora.

Jazyk

Vladimír Neff se v knize snaží o co největší zdání reality, tomu přizpůsobuje i jazykovou stránku. V příběhu se objevuje velké množství termínů (podle prostředí, v němž se čtenář právě nachází, například lékaři neoznačují pacienty jmény, ale podle nemocí, s nimiž se ve svatopetrské nemocnici léčí), komolená čeština (toho postavy cizinců v příběhu zneužívají z důvodu, že Češi si osob ze zahraničí mnohem více váží, například italského harmonikáře Tontiniho nebo mistra Harbottla, který žije na Ostrůvku už dlouhá léta, a za celou dobu se nenamáhal naučit česky), slova v cizích jazycích bez vysvětlivek (u postav cizinců). Vypravěč, který provází čtenáře celým příběhem, mluví ryze spisovně, vytříbeným jazykem, a užívá květnaté výrazy. Většina Ostrovanů pochází z nižších vrstev společnosti, mluví nespisovně, občas i vulgárně. Autor v knize užívá mnoho slov běžných pro tehdejší dobu, avšak nesrozumitelných pro současného čtenáře. Editoři nových vydání by měli knihu opatřit věcným rejstříkem.

Za další zajímavost ve výstavbě textu považuji výměnu uvozovek za pomlčky, což občas čtenáře nutí číst text pozorněji, aby nepřehlédl, která z postav právě hovoří.

Sekundární literatura

Po vlastní literární analýze se sluší prezentovat také názory odborníků, především kritiků. V prvním případě se jedná o kritiku dobovou. Dílem Třináctá komnata se zabývá článek Karla Poláka publikovaný v časopisu Kritický měsíčník, který vyšel v roce 1945. Autor článku se zde zmiňuje o Neffově vyhlášeném „figurkářství“, ale přestože V. Neffovi neupírá jisté literární kvality, považuje dílo především za detektivní román. Ačkoli K. Polák velice výstižně charakterizuje stěžejní postavy příběhu, přičemž zmiňuje i „chór“ vedlejších postav, dovolím si nesouhlasit s jeho odsouzením Neffova pohledu na psychologii postav, která je dle mého názoru propracována k dokonalosti, cituji: *„A tu všude máme věřiti, že toto je výkupné vidění psychologovo? Nikoliv: Toť sám trpný determismus básnický, kterému je veškerá zvláštnost duševního ustrojení jen zajímavým a proto schválně vyhledávaným*

„případem“, který tedy takto už postačí, aby zaujal čtenáře a dobyt úspěchu u něho autorovi.“⁵

Druhý názor, který zde chci uvést, pochází z let šedesátých, přestože čtvrtý díl Dějin české literatury byl vydán až v roce 1995. J. Brabec hovoří o dílu Třináctá komnata jako o novém typu vyprávění. O autorovi románu tvrdí: „Neff je obratný fabulátor, má bohatý smysl pro psychické motivace, zejména dětských postav, je dokonalý znalec pražských reálií, které v románě vytvářejí harmonický obraz relativně uzavřeného světa.“⁶ S tímto názorem plně souhlasím. J. Brabec dále uvádí, že příběhy vedlejších postav Třinácté komnaty jsou zachyceny v díle Marie a zahradník z roku 1945.

Úvaha nad dílem

Román Třináctá komnata ve mně zanechal hluboký dojem. Bylo velice těžké vybrat z několika desítek postav ty, které se mi jevily nejzajímavější (a v krátkosti je představit). Každá z Neffových figurek je totiž svým způsobem jedinečná a zajímavá.

Nejvíce se mi líbila psychologie postav, jejich vzájemné propojení a nádech tajemna, který v sobě příběh nesl. Jako čtenář jsem byla neustále překvapována, s každou novou informací se měnil můj pohled na celé dílo i jednotlivé postavy příběhu.

Vladimír Neff si právem zaslouží označení „mistr vypravěč“. Jeho příběh je propracovaný, nabízí velké množství zajímavých motivů. Zlomyslný autor si se čtenářem neustále pohrává, nutí ho zamýšlet se nad chováním jednotlivých postav, nad významem některých nedůležitých osob v příběhu a nad složitostí lidského nitra.

Bylo velmi snadné ztotožnit se s některými postavami, z nichž nejbližší mi byla Blanka Kalistová. Autor v příběhu ukázal nejen různé typy chování, se kterými se dnes a denně setkáváme, ale skrytě podsunul čtenáři k zamyšlení i některá témata, která jsou aktuální i pro současnost (otázka nerovného manželství, složitost lidské psychiky apod.), čímž může být dílo bráno jako nadčasové.

⁵ POLÁK, Karel. VLADIMÍR NEFF: „TŘINÁCTÁ KOMNATA“. *Kritický měsíčník*, 1945, 1(6), s. 31-34. ISSN chybí.

⁶ BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939-1945. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 478, ISBN 80-85865-48-3.

Obdivuhodný je také autorův přechod mezi jednotlivými žánry. Čtenáře nikam násilně netlačí, příběh pozvolna graduje, zatímco se obyčejné vyprávění mění v psychologickou sondu, a posléze získává nádech téměř hororový, aby vyvrcholil velkolepou překvapivou pointou zakomponovanou do detektivní zápletky.

Hodnotím dílo Třináctá komnata jako velice kvalitní. Autorův styl je jemný, jednoduchý a velmi čtivý, přesto však nepostrádá jazykové a kompoziční zvláštnosti, není tedy dílem obyčejným, a román si právem zaslouží být čten znovu a znovu.

2. 2 – Milada Součková

Narodila se v Praze v roce 1899 a zemřela roku 1983 v Bostonu. Byla uznávaná lingvistka a literární teoretička. Vystudovala dívčí gymnázium Minerva a studia v Čechách zakončila na Karlově univerzitě v roce 1923 (studovala přírodní vědy). Vystudovala pak ještě univerzitu v Lausanne a začala spolupracovat s Pražským lingvistickým kroužkem. Roku 1927 se provdala za avantgardního malíře Zdeňka Rykra, který v roce 1940 z obavy před Gestapem spáchal sebevraždu. Po roce 1945 získala Milada Součková funkci kulturního atašé na československém konzulátu v New Yorku a od roku 1948 žila v emigraci, její díla v Československu nesměla vycházet. Celý život se věnovala spisovatelské a literárně-teoretické tvorbě, o které přednášela na univerzitách v USA.

Dílo – *Bel Canto* (vychází 1944, dosud nezfilmováno)

Asi nejuvýstižnější by bylo charakterizovat tento experimentální román jako příběh o touze prosadit se ve světě divadelních (a především operních) prken. Jedná se o smyšlené životní osudy mladičké zpěvačky a herečky bez talentu, Giulie H., která touží být slavnou umělkyní, k čemuž jí mají dopomoci nejenom kontakty jejích vlivných milenců, ale především její vlastní snaha, píle, ale také až příliš krutá upřímnost a jistá dávka drzosti. Hlavní zápletku příběhu tvoří setkávání tří hrdinů, již zmíněné Giulie, mužského vypravěče, který je jejím důvěrníkem a nejbližším přítelem, a tajemného Ernesta Olivy, mladého právníka s napoleonovským komplexem.

Je nutné zmínit, že příběh nemá ucelený děj a nejsou v něm označené jednotlivé časové linie. Čtenář těžší pouze z pocitů, které na něho z knihy doléhají. Vyprávění je místy zcela nezáživné a také dost depresivní, pokud si čtenáři uvědomí všechny souvislosti. Dílo mohlo být nádherným svědectvím lásky, zrady a odmítání, ale díky spisovatelčinu stylu se změnilo ve zmet' kusých informací, které v konečném důsledku nedávají žádný větší smysl.

Prostředí

Na zhruba dvě stě stranách textu se neuvěřitelně rychle střídá prostředí, z některých popisů není dokonce patrné, ke kterému dějišti se vztahují, čtenář si totiž

může dosadit dvě a více možností, a některá místa autorka-vypravěč ani nepojmenovala (nespecifikovala).

Povětšinou se příběh odehrává v zahraničí. Země bývá stejná, pouze prostředí se mění. Nejvíce je zastoupena divadelní a operní scéna, nechybí však ani luxusní vily, nuzně zařízené byty, hostince nebo panorama řeky. Příběh přesouvá čtenáře z Vídně do New Yorku, pak zas do nespécifikovaného prostředí. Čtenář nikdy s jistotou neví, zda se scéna odehrává přítomnosti, je vzpomínkou nebo výplodem vypravěčovy bohaté fantazie.

Autorka (v pozici vypravěče) zmiňuje v knize několik míst. **Na začátku vtáhne čtenáře do prostředí páchnoucí kuchyně v nejmenovaných českých lázních** (a v tu chvíli už může mít čtenář chuť od další četby upustit), kde se posléze seznamuje se všemi hosty a získává nedůležité informace o rodině Wolrábových (skvělé hostitelce a jejímu manželovi, lékaři, z něhož mají lázeňské pacientky strach, a zároveň ho obdivují), které lázeňský areál patří. Zde je také vložena první zmínka o jisté Julii Heroldové, překrásné modrooké blondýnce, a mladém studentovi filozofie, doktorovi Arnoštovi Olivovi.

Na začátku vyprávění jsou okrajově zmiňovány zahraniční země v souvislosti s osobami, které z nich pochází. Je to například Chorvatsko, kde vyrůstal vyhlášený svůdník doktor Zage, se kterým Julie Heroldová jezdila do Stromovky, nebo Francie, protože je zmiňována Julinčina společnice, která je Francouzka (a vypravěčův přítel Loeven se narodil v Paříži), a kuchařka paní Blanche Litmanové pochází pro změnu ze Slovenska. V souvislosti s osudy pana Wolrába je zmiňován jih Ameriky, kde kdysi dávno sloužil, ovšem teď je lékařem na penzi. Naopak sever Ameriky (konkrétně New York) je zmíněn v souvislosti s dobou, kdy ve Spojených státech žila Giulie, údajně se tam naučila vybranému chování u jídla (a na americkém venkově pro změnu poznala rodinu Litmanových), ve Vídni zase hostila diplomaty a na Kubu jela na dovolenou. Okrajově zmíněno je Japonsko v souvislosti s představením Madam Butterfly, které se vypravěči příběhu právě dvakrát nezamlouvá.

Z míst v české zemi zmiňuje autorka město Beroun v souvislosti s větou jisté paní Gutvirdové, že není dobře, když se kolem mladé dívky točí příliš mnoho mužů a žádný není z Berouna, dále se hovoří o Praze (Giulie by v ní ráda zřídila studio pro tvorbu mluveného filmu, o tomto svém nápadu otiskla článek v novinách). Dále je ještě zmíněn Kolín jakožto rodiště doktora Olivy.

Prostředí, v němž se čtenář během vyprávění skutečně fyzicky ocitne, je čekárna vyhlášeného profesora Lemana, který za tučný obnos vyučuje zpěvu, ale také byt jedné starší dámy (zřejmě ve Vídni, není to z textu zcela jisté), v němž Giulie žije, aby měla na studia u již zmíněného odborníka. Zmíněno a popsáno je také apartmá hotelu, v němž bydlí Ernesto Oliva, u kterého Giulie H. nějakou dobu přespává, v hotelu Černý kůň se zas rozechvělá žena (přesvědčená o tom, že jednoho dne bude slavnou zpěvačkou) setkává se známou operní pěvkyní, Emou Destinnovou. Čtenář se také vypraví na tenisový kurt, kde hraje Karla, dcera jisté paní Lavinie, kterou na místo doprovází vypravěč, a zápasu se má zúčastnit také korunní princezna Cecilie, a tenisu se dříve věnovala také Giulie.

Postavy

Aby čtenáři příběhu porozuměli, musí zaměřit pozornost především na dvě postavy, hlavní hrdinku Giulii H. a jejího věrného důvěrníka, jehož jméno není prozrazeno, ale který celým příběhem provází v roli vypravěče. V knize se totiž objevuje velké množství postav (většinou z nich dala autorka cizojazyčná jména), ze skutečných osobností můžeme jmenovat např. Emu Destinnovou (objeví se v epizodní roli). Čtenář se v plejádě osob ztratí hned po prvních několika stranách.

Příběh nás seznamuje s mnoha postavami, z nichž některé se v průběhu děje zdvojí, protože jejich původní jméno považuje vypravěč za nezajímavé (ale čtenáři mají pocit, že se nejedná o jednu a tutéž osobu). Na začátku se objevují ryze česká jména, pak se čtenář setkává s cizojazyčnými nebo odkazujícími přezdívkami (s dějem nemají nic společného – např. host v hostinci jménem Mefisto a sklepnice Markétka – odkaz na legendu o doktoru Faustovi).

Vypravěčem příběhu je muž, jehož jméno se v knize nezmíní. Není znám ani jeho vzhled, jen několik povahových rysů a informace, že právě on zná hlavní hrdinku příběhu nejlépe. Paradoxně ani tato postava neví o Giulii H. vše, mnoho informací, které vypravěč podsouvá čtenáři, je smyšlených, přestože hlavní hrdinka jim neochvějně věří a stejným stylem je tlumočí svému důvěrníkovi. Čtenář do poslední řádky vůbec netuší, zda jsou indicie pravdivé, nebo vznikly z pouhého dojmu z dané postavy.

Čtenáři se také může zdát, že v knize se objevují vypravěči dva, jeden, který popisuje skutečné události, a druhý, který jen objasňuje situace z Giuliina života, z nichž ale není možné poznat, které z nich se skutečně odehrály. Čtenář tyto dva vypravěče od sebe bohužel rozeznat nedokáže, jeho pohled na průvodce příběhem se totiž neustále mění.

Z příběhu je patrné, že většina událostí se odehrála v době vypravěčova mládí (jeho skutečný věk se však čtenář nedozví), protože znal Giulii ještě předtím, než se začala věnovat kariéře (setkal se s ní právě v oněch nejmenovaných českých lázních, kdy jí bylo osmnáct let). Vypravěčovými úvahami je protkán celý příběh, ty jsou čas od času narušovány dialogy některých postav. Čtenář bude vypravěče jistě považovat za člověka vzdělaného, a snad i zajímavého, některé jeho postřehy jsou totiž velice trefné (například v situaci, když ho Giulie pozve k sobě domů a pak na něho nemá čas, čímž opět ve čtenářových očích srazí hlavní hrdinku na úroveň panovačné a rozmarné dámičky, nebo když vypravěč spekuluje o Giuliině dovolené na Kubě, odkud si kvůli tíživé finanční situaci nemohla dovézt žádný suvenýr, aby měla peníze a mohla působit jako dáma z vyšší společnosti, vypravěč také zmiňuje Giuliinu občasnou nervozitu, kdy se občas stávalo, že se v divadle převlékala přímo před ním, aniž by si připustila, že ji sleduje muž, kterému pravděpodobně není lhostejná).

Vypravěč se Giulii snaží brát s rezervou (ví, že si hlavní hrdinka ráda přikrášluje realitu), avšak velice často se zamýšlí nad vším, co mu dívka vyprávěla, to je pak kombinováno s událostmi, u kterých skutečně byl (například jeho návštěvy u Giulie v bytě nebo v divadle, kde zkoušela, či v čekárně u profesora Lemana), přestože pořadí smyšlených a skutečných situací je nahodilé, bez viditelnějšího řádu.

Muž, který je Giuliiným důvěrníkem, ví moc dobře, čeho by hlavní hrdinka chtěla v životě dosáhnout, a co všechno pro svou vysněnou kariéru obětovala (dobrovolně hladověla, aby mohla platit studia u profesora Lemana, ovšem po čase si začne namlouvat, že jeho metoda pro ni nebyla vhodná), čtenář však brzy pochopí, že na vině je především Giuliina sebestředná povaha, čímž si proti sobě zmíněná rádoby umělkyně poštvě velké množství lidí, kteří s ní pak nadále odmítají spolupracovat (například Giuliina první učitelka zpěvu, slečna Koníčková, která si stěžovala na to, že její žákyně se vůbec nesnaží učit, Giulie podle všeho nepovažovala domácí přípravu za důležitou).

Vypravěč rozhodně nevěří tomu, že by Giulie měla kolem sebe tolik obdivovatelů a tajných ctitelů, přestože v knize je několikrát naznačeno, že do Giulie byl nejspíš zamilovaný i on sám. Zpovědník hlavní hrdinky si je vědom Giuliiých až přehnaných romantických představ (o jednom ze svých ctitelů si žena myslí, že ji považuje za špionku, a proto se s ní stýká tak málo), ví také o její liknavé lásce k Ernestovi Olivovi (není jisté, zda byla nakonec skutečně naplněna, protože v jednu chvíli by ho milovala až za hrob a v další si rozhořčeně stěžuje, že Ernesto nedokáže ocenit její kvality, především ty umělecké).

Přestože vypravěč sdílí s Giulii její nejtajnější představy (ale o svém slábnoucím zraku se před ním nezmínila, zjistil to náhodou), **je hlavní hrdinkou neustále zaháněn do pozadí, jako by se za něho styděla.** Občas ho vydává za příbuzného, a jen velice zřídka za dobrého přítele, zvláště v případech, kdy se muž účastní schůzky s novým objektem Giuliiiny milostné touhy. Také se stávalo, že pokud se Giuliiin důvěrník dostavil na návštěvu v době, kdy měla přijít jiná mužská návštěva, Giulie ho vyhnala na zahradu, aby se procházel. Vypravěč je opakovaně využíván (a zneužíván) pro hrdinčiny rozmary, když se potřebuje vyplakat nebo si postěžovat, snesla by mu modré z nebe, když nemá náladu, nechá ho čekat v prázdném bytě i několik hodin. Čtenář by si takové chování z mužovy strany mohl vyložit jako příznak sebedestruktivního jednostranného vztahu, přestože postava bezejmenného vypravěče rozhodně nepůsobí jako extrémně submisivní typ (dovede Giulii vyčíst její afektované chování a drobné lži a podvody, například o ní tvrdí, že článek o myšlence zřídit studium zvukového filmu v Praze je pouze upravený, tudíž napůl opsaný, Giulie mu občas oplácí výčitkami a poučováním, hlavně tehdy, když mu řekne něco, co se patrně nikdy dozvědět neměl).

Muž působící v příběhu jako vypravěč rozhodně není svatý. Rád se ohlédne po krásné ženě (například po opálené dívce v kimonu v mořských lázních), ale z následujícího textu je patrné, že je příliš nesmělý, než aby navázal trvalejší kontakt (nakonec slečně poslal dopis a zjistil, že je již zadána). Údajně dělal chvíli novináře, ale podle všeho se vyzná v divadelní branži, v níž má několik přátel, kteří mu čas od času poradí (například jistý pan Šulc). Vypravěč má občas velice bujnou fantazii a zvláštní představy, tím si přetváří realitu, nebo se vysmívá některým postavám příběhu (zvláště paní Lavinii, která mu s oblibou sděluje novinky, zná jeho i Giulii od malička). Ani tato postava se nevyhýbá ošklivým soudům ze svého okolí (jistý doktor Valori, který se zná s jeho rodiči, ho označí za pochybného umělce,

protože se zajímá pouze o klasické umění). Zajímavým faktem je, že i vypravěč se chvíli pokoušel o pěveckou dráhu, jistá nejmenovaná učitelka se starala o jeho i Giuliiin hlas, ale on neměl bohužel potřebné nadání. Průvodce příběhem má také své vlastní přátele (například Francouze Loevena), se kterými se stýká a s nimiž si vyměňuje nedávné zážitky, není tedy odkázaný pouze na Giulii, která ho povětšinou velice okatě přehlíží.

O vypravěčově dětství se čtenář příliš nedozví, snad jen to, že jeho matka byla překrásná žena, že on jako malý nenáviděl veslování po jezeře (ale Giulie ho později donutila projet se s ní na loďce) a že ho už od malička odpuzovala romanesknost.

Vypravěč občas Giulii rád poškádlí nějakou zlomyslnou poznámkou (například se zamýšlí nad tím, jaký jazyk teď jeho přítelkyně skutečně intenzivně používá, zda češtinu, němčinu nebo americkou angličtinu, protože v každém z nich dělá chyby, přestože její němčina je nejspisovnější). Někdy si také neodpustí (přestože velice zřídka) zapochybovat o Giuliiiných životních úspěších, což hlavní hrdinku pokaždé hrozně rozčílí, stejně tak si neváží vypravěčových dobře míněných rad (třeba aby se nezaplétala s jistým Rytmistrem X., protože by mohla mít velké problémy, kdyby se zapletla do špionáže).

Konec příběhu čtenáři naznačuje, že vypravěč se pokoušel sepsat o Giuliiině životě román (to může vypovídat i o nahodilé skladbě celého příběhu), bohužel však není známo, kolik je v tom okamžiku let Giulii a vypravěči, protože konec knihy je nic neříkající.

O hlavní hrdince, tajemné Giulii H. (vlastním jménem Julie Heroldová), se čtenáři nedozví téměř nic zásadního. V příběhu se zmiňuje, že Giulie je mladá ctižádostivá dívka, která chce být slavnou operní zpěvačkou, psát romány a rozhlasové hry. Hrdinka knihy je o svém talentu hluboce přesvědčena, ve skutečnosti se ale řadí k průměru. Vystřídává mnoho učitelů hudby a zpěvu, závratné kariéry však nedosáhne. V její blízkosti se objevuje celá řada mužů, Giulie všechny považuje za své obdivovatele a ctitele. Čtenář má pocit, že se setkává s kultivovanou, citlivou ženou, které se jen nedaří naplnit svůj dívčí sen, jenže ve skutečnosti je hlavní hrdinka sobecká, povrchní a na nikoho nebere ohledy. O jejím osudu v současnosti se čtenáři také nedozví. Jediná neměnná informace v celé knize je ta, že v roce 1914 bylo Giulii devatenáct let a země se chystala na mobilizaci.

S Julií Heroldovou (tehdy osmnáctiletou) a její starší sestrou (paní Sedlákovou) se čtenář poprvé setkává v nejmenovaných českých lázních, zde také probíhá první setkání Julie a doktora Arnošta Olivy. Přitažlivá dívka se stává objektem zájmu nejen již zmíněného studenta filozofie, později označovaného jako Ernesto Olivo, ale zlé jazyky o ní tvrdí, že svede každého muže, kterého uvidí. Po návštěvě lázní začne vypravěč nahodile hovořit o jisté Giulii H., kterou už označuje jako budoucí herečku a zpěvačku, a čtenář si až po několika dalších stranách textu uvědomí, že se ve skutečnosti jedná o záletnou Julii.

Giulie je ochotná obětovat celý svůj život vysněné kariéře. Během svého života vystřídá několik učitelů zpěvu (od domácí učitelky, slečny Koníčkové, až po vyhlášeného odborníka, profesora Lemana, kterého jí doporučila sama Ema Destinová), ale v průběhu let přehodnotí (s egoismem sobě vlastním) jejich metody a dospěje k závěru, že nic z toho pro ni nebylo dost dobré a že ani jeden z jejich učitelů nedokázal ocenit její výjimečný talent. Jejím kvalitám se (dle hrdinčiných vlastních úvah) nemohou rovnat ani Giuliiiní kolegové z divadla, povětšinou umělci s mnohaletou praxí, (a ke cti Giulii neslouží ani to, že domácí přípravě před představením věnuje jen málo času, s touto skutečností se svěří vypravěči) a ve chvíli, kdy je jí cokoli vytýkáno, útočí hlavní hrdinka argumentem, že jí její okolí závidí úspěch. Pravdou je ovšem to, že i těch několik málo spolupracovníků, kteří byli ochotni pomoci Giuliiině kariéře, si hlavní hrdinka znepřátelila ošklivými pomluvami (trnem v oku jí byl po nějaké době společné práce například její manažer Lazsky, údajně jí zařizoval nekvalitní vystoupení).

Giulie si zahrála v několika divadelních představeních (s velkou pravděpodobností činohrách), operách a operetách a dostala roli čarodějnice v němém filmu, jehož výrobu dle vypravěče zaplatil jeden z Giuliiiných ctitelů, film se nakonec neujal.

Giuliiiným hlavním problémem jsou muži. Nedá se říci, že by někoho z nich doopravdy milovala (možná i její posedlost Ernestem byla předstíraná), s oblibou však využívá pozorností, které jí její ctitelé nabízejí. Údajně měla uzavřít hned několik velice výhodných sňatků, které však ztroskotaly na maličkostech (například Julinčina francouzská společnice napsala nastávajícímu ženichovi, synovi ministra, o Giuliiiných schůzkách s vyhlášeným don Juanem, doktorem Zagem, za což si vysloužila okamžitou výpověď). V příběhu je naznačeno, že se Giulie nakonec vdala za jistého Richarda, ale bylo to spíše z nutnosti.

Hlavní hrdinka se nechává svými obdivovateli rozmazlovat hodnotnými dary (především šperky), finančními příspěvky, ale především jí imponují vlivné známosti jejích ctitelů. Giulie se chytá každé příležitosti, aby se prosadila, a je ochotná jít kvůli tomu přes mrtvoly (v tomto případě se omezuje pouze na jedovatá slova), aby dosáhla svého cíle.

Giulie byla už v mládí rozmazleným děvčetem, které po smrti matky utratilo celé svěřené dědictví (a vůbec pro matku netruchlilo). Každý hrdinčin rozmar musel být ihned splněn, často kvůli svým zapovězeným touhám riskovala počestnost (například když se scházela s doktorem Zagem). Když ji rodina (bratr a především otec) přestane finančně podporovat, řeší frustraci nejdříve výbuchy vzteku a později se snaží dokázat zbytku rodiny svou nezávislost (především tu finanční).

Giulie si ráda hraje na dámu z vyšší společnosti (v jednom období života měla kuchařku a služebnou, k oběma se chovala despoticky, během života se však sama služkou stala, když se musela starat o manželovu rodinu), čímž se také neustále chlubí (hlavně úvahou, jak je důležité pocházet z dobré rodiny, tím si dokázala znepřátelit velkou spoustu lidí, především své kolegy z divadla), bohužel opak je pravdou, většinu svého života totiž strádá, když se snaží všemožně ušetřit (aby mohla zaplatit studia u profesora Lemana, živila se pouze suchými brambory, občas ani nejedla, později se naučila chutně vařit z konzerv), kvůli tomu také vystřídá velké množství činností a různých přivýdělků (jednu dobu se živila šitím falzifikátů mešních rouch, polštářů a příkrývek pro starožitnické obchody), nějaký čas vyučovala zpěv. Její životní úroveň se zlepšila díky přátelství s vlivnými lidmi (například jistý pan Ruspoli, než se zapletl do politicko-finančního skandálu, který ho zruinoval, proto se s ním Giulie přestala stýkat), úspěšnými obchodníky (rodina Litmanových) a bohatými známostmi (potenciálními ctiteli, jako byl třeba Paolo, vlastním jménem Pavel Gersten, se kterým se však později rozchází ve zlém).

Giulie je neuvěřitelně naivní (například si myslí, že bude jezdit po uměleckých zájezdech a cestovat v noci, aby nemusela platit hotel, a že jí svět padne k nohám, protože má velké množství skvělých nápadů v oblasti divadla, filmu či rozhlasu, a že je nadaná na jazyky (má výslovnost pouze odposlouchanou) a rozumí historii, proto si myslí, že lidé v jejím okolí ji budou považovat za vysoce inteligentní). Giulie rozčiluje své přátele nejenom tím, že pokládá svůj talent za výjimečný, ale její projevy (slovní i gesta) připomínají hvězdu ve všech ohledech. Hlavní hrdinka je sobecká, povrchní, občas skutečně nesnesitelná. Osoby ve svém

okolí posuzuje podle výše finančního konta, s oblibou pomlouvá své údajné přítelkyně (svěřuje se se svými úvahami a rádoby vtipnými postřehy především vypravěči, který ji však za to odsuzuje pouze v duchu). Občas se Giulie také napije alkoholu a pak ztrácí zábrany a hovoří o lidech skutečně velice otevřeně, přičemž zapomíná na slušné vychování.

Hlavní hrdinka miluje výzvy, nejvíc ze všeho touží po Ernestově obdivu, kterého však nikdy nedosáhne, protože její umění mu připadá amatérské, s tím se však mladá žena nehodlá smířit. Aby se mu přiblížila, koupila si několik filozofických knih, přestože je nikdy neotevřela.

V průběhu svého života poznává hlavní hrdinka nejrůznější cizí země. Pracovala a nějakou dobu žila v New Yorku (měla angažmá v kabaretu Femina, kde neměla právě velký úspěch), v divadle se objevovala především ve Vídni (pěvecký sbor u Ronachra), ale také v Praze (v Národním divadle). Dovolenu strávila na Kubě, předtím se nechala rozvést s manželem Richardem.

Posledním článkem milostného (ne)trojúhelníku je již několikrát zmiňovaný Ernesto Olivo (vlastním jménem Arnošt Oliva), ambiciózní doktor filozofie. Profesoři na univerzitě ho pokládají za velice snaživého mladíka (zejména doktor Tesař), přestože má některé protihistorické názory (v knize to není specifikováno). Mladík má však historii ve velké oblibě, především ho zajímá doba renesance a vojenství všeobecně (jeho řeči občas rozčilují vysloužilce, jako například generála Bardiho), ale chtěl by se přiblížit slavnému státníkovi Napoleonovi (ve své knihovně má řadu politických a historických děl a nad Ernestovou postelí visí Napoleonův portrét). Pokouší se publikovat články v časopisech (doufá, že jeho práce budou lidé číst) a v knize je naznačen Ernestův zájem napsat autobiografii (v lázních platil uklízeče, aby mu nepřeházela knihy a papíry na stole). Podporuje pokrokovou stranu a chodí hrát karty do panského klubu, je velký bohém a užívá si život naplno. Ernesto si neumí odepřít alkohol, ale zásadně se vyhýbá vermutu, který podle něj pijí pouze ženy.

Ernesto má jen o trochu lepší charakter než Giulie, přestože ani jemu se nedaří v životě prosadit (navzdory svým velkým ambicím). Když je jeho sestra opuštěna švagrem, který jí zanechá dluhy a nechá s dítětem v bídě, Ernesto jí finančně vypomůže, vzdá se kvůli

tomu i svého přepychově zařízeného mládeneckého bytu a utratí celé dědictví po matce, protože otec se odmítl o dceru postarat.

Oliva si dokáže udržet podporu přátel, jednu dobu mu vypomáhal jistý Cortes, ale má také spoustu nepřátel (například jistého profesora Carliho, který odmítl rozšíření Ernestovy práce na habilitační z důvodu, že je špatná z hlediska mravnosti, Ernesto ho pokládá za úhlavního nepřítele).

Ernesto je vychytralý svůdník (údajně mu byl vzorem otec), **a někteří lidé ho považují dokonce za nemravného** (například paní Piccinino). Řídí se myšlenkou, že čím odmítavější k ženám bude, tím více po něm budou toužit. K získání vhodné partie má přitom všechny předpoklady, je zdvořilý, pochází ze zámožné rodiny a se ženami si rozumí (dokáže využít jejich slabých stránek). Do divadel příliš nechodí, protože umění ho nezajímá, ale pokud se přeci jen někde objeví, je to z důvodu, že se mu líbí některá z vystupujících (hlavně baletky).

Přestože o Giulii nikdy vědomě neusiloval, její zájem ho nesmírně těšil (a jednu dobu spolu žili v jednom hotelovém apartmá, ještě předtím mu nabídla sňatek, ale on ji odmítl, protože neměla věno). S hlavní hrdinkou se poprvé setkal v autorkou nepojmenovaných českých lázních patřících rodině Wolrábů, kde se na něj Julinka Heroldová (v knize vystupuje povětšinou pod pseudonymem Giulie H.) snažila udělat dojem svou znalostí historie, protože její umělecké sklony ho nezajímaly, ale čtenář se později dozvídá, že se na ni Ernesto ptá při každém setkání s vypravěčem, který zná jeho i Giulii.

V pozdější době svolí Ernesto k několika schůzkám s Giulíí (spekuluje se, že s ním přišla o počestnost v mořských lázních, kam ji vzal na dovolenou, vypravěč pak nezávisle na této informaci hovoří o pobytu v nemocnici a naznačuje, že Giulie potratila), ostře kritizuje dívčino vystupování v kabaretu Femina, nelíbí se mu ani její manažer Lazsky (tvrdil o něm, že je šumař), v jednu chvíli ji žádá o ruku, ale je odmítnut kvůli tomu, že Giulii kdysi zavrhl, protože neměla věno. Čtenář se tedy vůbec nedozví, jestli tyto dvě postavy (neustále se vyhledávající a stále se odmítající) spolu nakonec žily.

V příběhu *Bel Canto* se objevuje několik desítek postav, které by se daly shrnout do několika skupin. Za nejzajímavější z nich (dá-li se v tomto případě hovořit o zajímavosti)

považují Giuliiny spolupracovníky a kolegy z divadla a hrdinčiny skutečné i potenciální obdivovatele.

Okruh Giuliiných spolupracovníků je široký. Některé postavy zde vystupují pouze ve velice krátké epizodní roli, jiné musí Giulii snášet dlouhá léta, další jsou propojené i s druhou zmiňovanou kategorií (usilují o hlavní hrdinku).

Neznámý český tenorista s manželkou přijal pozvání ke Giulii, když svou kariéru začínala. Oba vyjádřili přesvědčení, že Giulie nemá potřebný talent pro operní scénu, což hrdinka v duchu odmítá, navenek se však nevyjadřuje a maskuje rozhořčení dobrým vychováním. Za úspěch mohla Giulie považovat okamžik, kdy okouzila otce Emy Destinnové, který ji přivedl k dceři, která však neměla odvalu sdělit jí, že její hlas je průměrný, řekla jí pouze, že na něm musí ještě dlouho pracovat. Savelli je jednou z operetních pěvkyní, které nemohou Giulii přijít na jméno, doslova jí opovrhují.

Jejím velkým (a zpočátku dobrým spolupracovníkem) byl jistý Lazsky, který jí zařizoval koncerty a vystoupení (zpívala jeho písně, podle hrdinky odrhovačky), i když se musel potýkat s Giuliinou nedochvilností a jejími neustálými rozmary (například běhal pro nádobu s vodou, aby Giulii opustila tréma, protože ona nehodlala běhat přes studenou chodbu, aby nastydla). Občas se mu poštěstilo vidět Giulii odhalenou, protože když byla nervózní, vůbec ji nezajímalo, před kým se převléká, na druhou stranu jí nevadilo se s Lazským hádat doslova o každou korunu.

Giulie často vypráví svému důvěrníkovi o příhodách z divadelní branže (například utěšovala hysterickou kolegyni, která se obávala, že je těhotná, ale také si na své spolupracovníky občas postěžovala, příkladem může být úryvek, v němž se čtenář dozvídá, že Giuliiny kolegyně ze sboru u Ronachra se jí posmívají kvůli malým ňadrům, přestože Giulie je nesmírně atraktivní žena, také se jí vysmívají kvůli českému přízvuku, kterého se Giulie nemohla zbavit).

Občas se Giulii stalo, že byla částečně indisponována (vypadl jí text, ale zachránil ji Peterka, kolega z Národního divadla), který se chtěl starat o Giuliino angažmá, ale nepohodl se s jejím tehdejším manažerem Lazským.

Giulie žije v předsvědčení, že každý muž, se kterým se kdy setkala, se do ní musel zamilovat (a někteří po ní touží stále). Čtenář bude jistě pochybovat o správnosti tohoto tvrzení, protože nikde v knize nenajde vyjádření žádné z Giuliiných známostí.

O Ernestovi Olivovi již byla řeč, dal by se považovat za Giuliiin objekt milostné touhy. Hned na začátku získá čtenář informaci, že Giulie si měla brát synovce ministra, který je v dalším textu prezentován jako ubohý mladík Anselmo, kterému rodina po obdržení dopisu od Giuliiiny francouzské společnosti zakázala se s hrdinkou stýkat, ale porušuje to alespoň tím, že ji sleduje, když hraje tenis. Podobný osud má jistý Massimio, kterému také brání rodina, Giulie je navíc přesvědčena, že hlavní vinu na tom, že jí žádný z jejích prvních obdivovatelů nenabídl sňatek, má Giuliiin bratr, který si údajně půjčoval peníze od jejích ctitelů.

Doktor Zage má stejně jako Ernesto dvojí identitu. V jednu chvíli se v textu objevuje pod svým skutečným jménem, pak zase jako Vittorio alias tajemný pan V. Julinka s ním jezdila do Stromovky v zatemněném kočáře, ale všichni to o ní věděli. Zage si ji nechtěl vzít, argumentoval tím, že musí rodičům splatit studiem finance, které do něj investovali. Byla jeho milenkou, ale nespali spolu, protože zjistil, že je ještě panna, vyčítal jí, že se nabízí mužům a hraje si na někoho, kým není, přestože žádného muže nikdy neměla. Zage Julince kladl na srdce, že jejich vztah je tajný a nikdy nesmí být prozrazen, protože by mu to zničilo pověst. V průběhu příběhu se vypravěč dozvídá, že se Zage oženil s Češkou a pracuje jako právník.

Matteo je vypravěčův dobrý přítel, bývalý voják, zná Ernesta i Giulii, dle vlastních slov pro něho byla nedosažitelná. Peterka (pěvec z Národního divadla) se Giulii dvořil v divadle, ale odmítla ho. Jistý Battisterni, též vyhlášený záletník, zval Giulii na večeři (stejně jako postava pojmenovaná Konzul) a posílal jí květiny, Dorio jí zase vypomohl finančně. Pan Ruspoli měl politicko-finanční problémy, a když přišel o postavení, Giulie dělala, že ho nezná. Údajně má ženu v sanatoriu a zlou hospodyni, která se k němu chová despoticky a on jí nedokáže odporovat.

Na divadelní prkna Giulii paradoxně dostal bohatý a vlivný obdivovatel, jehož jméno ale čtenář nezná. Další z jejích ctitelů byl pak producentem jediného němeého filmu, v němž si hlavní hrdinka zahrála. V divadle se setkal s Giulii i Paolo (Pavel Gersten, kvůli němuž Giulie žárlila na svou panskou i kuchařku), kterého zaujalo její slušné vychování (a že nepřijala ihned pozvání do jeho bytu). Mladík je zámožný, z dobré rodiny (jeho otec byl mocný burzovní makléř, než byl zatčen), zahrnuje ji drahými dary. Giulie údajně okouzila jeho matku, která pak svolila k zasnoubení. Pavel již ženatý byl, ale svou první ženu nemiloval, má s ní dítě, sňatek byl uzavřen z finančních důvodů. Paolo se s Giulii nakonec rozchází ve zlém, nazval ji dokonce děvkou.

Skladatel Ralf o Giulii usiloval, ale díky vychytralosti své manželky, která předstírala sebevraždu, později mu chtěla dát dítě, se s Giulii nemohl oženit. Hlavní hrdinka o něm prohlásila, že jen využívá postavení a prostředky své manželky, přestože v textu se píše, že tato žena nebyla úspěšná zpěvačka a jen zpívala Ralfovy písně, čímž mu pomohla k úspěchu. Zklamaný Ralf nakonec našel útěchu u Giuliiiny přítelkyně, s čímž se Giulie nikdy nesmířila. Později se rozvádí s manželkou a znovu se žení, ale čtenář se jméno nevěsty nedozví.

Harry byl velice zvláštní známost. Giulie je samozřejmě přesvědčená, že ji miluje, ale už dlouho se spolu nesešli, hlavní hrdinka za tím vidí podivné psychologické důvody. Zvláštní je také úryvek, kdy Giulie vypráví o muži, kterého nikdy nezajímaly ženy, dokud se nesetkal s ní. Čtenáři musí přijít úsměvný Giuliiin vztah s policejním úředníkem, o němž se vyjádřila jako o brutální, primitivní síle (v této době už zřejmě hrdinka přehodnocuje priority a peníze nejsou na prvním místě). Giulie je přesvědčena, že tento policista pracuje u dvora a o ní si myslí, že je špiónka.

O skutečném manželství hlavní hrdinky ví čtenář také pramálo. Její manžel se jmenoval Richard, Giulie věřila, že by dokázal prodat její nápady. Měl několik sester. Je zde zmínka o synovi, ale z textu není jasné, zda je to syn některé ze sester nebo Richardův. Giulie ho jednu dobu označovala za úžasného přítele, na kterého se může vždy spolehnout, jindy o něm tvrdila, že ho vedle sebe pouze trpí. Vypravěč si je však jistý tím, že se Giulie vdávala v době, kdy byl Richard velice majetný, takže rozvod byl zřejmě z finančních důvodů. Podle Giulie ji nová rodina využívala, musela se starat o domácnost, zatímco oni si jezdili užívat do města a na venkov se přijížděli pouze najíst.

Kompozice

Příběh má být experimentální prózou a parodií na pokleslý „žánr hvězdy“. Vypráví životní osudy všestranné umělkyně Giulie H., která je ochotná pro své až příliš vysoké ambice obětovat naprosto cokoli. Z úvodního prohlášení musí mít čtenář dojem, že se bude jednat o alegorii, ale velice brzy odhaluje ošklivý podvod. Ačkoli je autorka knihy slavná literární teoretička a lingvistka, a právě tento román je považován za vrchol spisovatelčiny tvorby, příběh je tak spletitý a zamotaný, že nepovede-li si o něm čtenář detailní záznamy, není s to ho pochopit. Žánr nelze s jistotou určit, vyprávění je neuvěřitelně chaotické a neobvyklé, přesto nudné a fádňí. Nejvíce se toto dílo blíží postmodernismu.

Knihy není chronologicky řazena, je to sled neuspořádaných vypravěčových vzpomínek, do nichž se prolínají jeho dojmy a úvahy. V textu se objevuje celá řada informací, které s příběhem vůbec nesouvisí. Nutí sice čtenáře k přemýšlení, ale zároveň ho odtrhují od hlavní linie. Čtenář nabývá dojmu, že nic není skutečné, vše je pouhá smyšlenka. Informace, které už považoval za stálé, se totiž neustále mění. Vypravěč mu předkládá své postřehy, dojmy dalších postav a střípky Giuliiných vyprávění, přestože ví s jistotou, že hlavní hrdinka si ráda přikrášluje realitu.

Popisy v knize jsou nezajímavé. Sotva autorka ukáže čtenáři nějaké nové prostředí, hned ho zavádí do zcela jiného. Charakteristika postav se přizpůsobuje vypravěčovu vidění skutečnosti. **Příběh je psaný Ich formou**, celou dobu ke čtenáři promlouvá neznámý vypravěč, přestože se v knize objevují pasáže, kterým pravděpodobně rozumí pouze autorka. V příběhu se také neustále opakují některé informace, zřejmě proto, aby je čtenář nezapomněl.

Zamýšlela-li Milada Součková skutečně příběh Giulie H. jako parodii, pak je dílo k pláči. Chtěla-li pojmut román *Bel Canto* jako kritiku společnosti (a typických negativních lidských vlastností) v době Rakouska-Uherska, pak se jí záměr podařil, protože čtenář si dokáže udělat skvělou představu o tehdejší morálce, významu přetvářky, přehnané šetrnosti a oblíbeném pomlouvání ostatních za zády. Román by zřejmě posloužil i laikovi, který se zajímá o zákulisí divadelního života, přestože se čtenář dozvídá jen informace obecné. Knihu nelze v žádném případě považovat za román psychologický ani milostný, za životopis (třebaže fiktivní). Žánr příběhu je blíže neurčený, to však pro příběh není důležité, protože čtenáři nic nedá, z knihy nedýchají žádné emoce, není poznat ani žádný vyšší smysl nahrubo seskládaných situací ze života Giulie H. Kniha je velkým zklamáním pro čtenáře, přestože u kritiky vzbudila značné ohlasy.

Autorka neustále staví do kontrastu krásu a ošklivost, čímž čtenáře mate, protože neví, co je pravdivé a co jen názor vypravěče. Podivné je i pojmenování kapitol, některé jsou nazvány česky, jiné cizojazyčně a další pouze číselným označením (kapitola pátá). Mám z textu pocit, že M. Součková je zaujatá vůči služebnictvu, protože ho nazývá špínou.

Úsměvná je také pasáž ve druhé kapitole, kdy vypravěč prosí čtenáře, aby vydržel u četby a aby si vyposlechl, co všechno mu chce ještě sdělit.

Jazyk

O jazykových zvláštностech není třeba se příliš zmiňovat. V knize je velké množství textu v cizím jazyce (i celé odstavce) bez vysvětlivek. O označení postav cizojazyčnými (vznešeně znějícími) jmény již byla řeč. Děj je vyprávěn jazykem, který se snaží být spisovný, postava vypravěče pak na čtenáře působí vzdělaně. Protože je příběh neustále v Ich-formě, není možné jazyk vypravěče srovnat například s přímou řečí.

Sekundární literatura

Kritici se o dílech Milady Součkové vyjadřují pochvalně. Přestože se mi nepodařilo sehnat žádnou z prvních recenzí díla *Bel Canto*, odkazuji zde opět na J. Brabce a *Dějiny české literatury*, svazek čtvrtý (kritika pochází z let šedesátých). O próze se vyjadřuje jako o demontáži mechanismu románové fabule a dále tvrdí, že: *„autorka odkrývá vztah skrytého mluvčího k fiktivnímu ději, bezprostředně formuje charaktery postav, inscenuje „autentičnost“ projevu jednotlivých osob, jejichž osudy (všední úděl i touha po slávě) jsou parodovány a ironizovány.“*⁷

Druhý zajímavý názor na tvorbu Milady S. prezentuje kniha H. Voisine-Jechové *Dějiny české literatury*. Autorčina díla zde připodobňuje k avantgardnímu malířství, zmiňuje se také o autorčiných sympatiích se strukturalistickou školou. O M. Součkové hovoří takto: *„Románový děj využívala na podporu své teoretické reflexe o literární tvorbě a jako základnu pro studium mnohorozměrného a dynamického lidského vědomí.“*⁸ Dále pak dodává, že tento spisovatelský typ došel uznání především v posledních desetiletích 20. století.

⁷ BRABEC, Jiří. *Česká literatura v letech 1939-1945*. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 478, ISBN 80-85865-48-3.

⁸ VOISINE-JECHOVÁ, Hana., př. Aleš Haman, *Dějiny české literatury*. Jinočany: H+H, 2005, 1. vyd. část 4, s. 465, ISBN 80-7319-031-1.

Úvaha nad dílem

Dílo Milady Součkové pro mne bylo velkým zklamáním. Když jsem se u V. Neffa musela uskromňovat a představovat v práci pouze několik postav z nepřehledného množství zajímavých lidských figurek, u díla Bel Canto jsem měla problém zcela opačný, tedy najít tolik informací, aby daly dohromady souvislý obraz jinak těžko skládatelného děje.

Chtěla-li bych tento román k něčemu přiblížit, vybaví se mi scéna starého muže s fotoalbem, který náhodnému návštěvníkovi ukazuje sled neseřazených fotografií, k nimž si už zdaleka nepamatuje všechno. Informace v knize jsou řazeny stejným stylem, nic nemá své místo, čtenář neustále tápe, a sotva získal dojem, že alespoň trochu začíná některé z postav rozumět, autorka ho nekompromisně hodí do vod zcela nového prostředí, stejně nezajímavého, jako bylo to první.

Některé z postav mají dle mého názoru větší potenciál, románu by určitě prospělo, kdyby se jich ke slovu dostalo víc, ne pouze vypravěč a Giulie jeho prostřednictvím. Zajímavá mi přišla například postava Mattea se svým osudem vojáka, o něhož už nikdo nestojí, nebo dalšího vypravěčova přítele, Loevena, který naopak vyhledává ženskou společnost co nejčastěji. Protože se ve svých dílech často zaměřuji na propracovanou psychologii postav, zde mi zcela chyběla. Všechny osoby v příběhu jsou nudné, to je ještě zdůrazněno sarkastickými popisy a nedůležitými detaily. V díle jsem postrádala i jakékoli náznaky časového pásma, řada informací byla smyšlená, protože korespondovala s přesvědčením hlavní hrdinky, že je neomylná, nejkrásnější a nejchytřejší na celém světě (povídkaři by takovou postavu označili jako Mary Sue, tedy postavu všestranně dokonalou).

Dílo mne zklamalo, četba takového textu byla utrpením, schopnost imaginace klesala s každým dalším odstavcem, nesluší se ovšem, aby amatérská spisovatelka označila mnohem zkušenější, kritiky vychvalovanou, autorku za člověka, který tomuto řemeslu nerozumí a jehož stylistické schopnosti jsou dle prvního dojmu na úrovni žáka střední školy. Necht' se čtenář spokojí s tím, že tento žánr je nazýván experimentální próza a do literatury neodmyslitelně patří.

2. 3 – Karel Schulz

Narodil se v roce 1899 v Městci Králové a zemřel v Praze roku 1943. Po složení maturitní zkoušky se pokoušel o studium práv a medicíny, které však z finančních důvodů nedokončil. V roce 1926 se přidal ke stoupencům katolické církve. Předtím sympatizoval s komunismem, pracoval pro avantgardní uměleckou skupinu Devětsil, ze které byl ale po čase vyloučen pro podezření z plagiátorství. Karel Schulz se věnoval několika oblastem umění, psal romány a divadelní kritiku, tvořil poezii i prózu a jako parlamentní zpravodaj působil v Lidových listech a po roce 1935 se stal redaktorem časopisu Národní politika. Slávu Schulzovi získal posmrtně román Kámen a bolest.

Dílo – Kámen a bolest (vychází 1942, dosud nezfilmováno)

Karel Schulz chtěl vytvořit třídílný historický román mapující osudy slavného italského umělce Michelangela Buonarrotiho, ale stačil dokončit pouze díl první nazvaný V zahradách medicejských a dvě kapitoly k druhému svazku Papežská mše.

Příběh začíná před branami Florencie, kde se pod rouškou temnoty setkává trojice najatých mužů, aby se spojila s dalšími uvnitř města a zbavila se obávaného rodu Medicejských, který je trnem v oku papeži Sixtovi Čtvrtému. Atentát se má odehrát na mši, kde má být přítomen kardinál. Před chrámem se setkává otec tehdy tříletého Michelangela Buonarrotiho s mladým, již velice umělecky založeným, Leonardem da Vincim. Lid se postaví na stranu Medicejských, takže hlava rodu, Lorenzo, přežívá, ale jeho bratr Giuliano je zavražděn Francescem Pazzim, který je ještě téhož dne se svým bratrem a arcibiskupem z Pisy popraven. Lorenzo Medicejský získává v Itálii stále větší vliv, který využívá k umravňování rozhněvaných italských rodů a záměrnému ničení papežových plánů, Sixtus nakonec ve velkých depresích umírá.

Poté se příběh přesouvá k životu Michelangela, který nyní studuje na latinské škole, aby se stal obchodníkem jako jeho otec, který vlastní směnárnou. Jenže mladíka daleko více láká umění, kterému se věnuje ve volném čase, ale jeho rodina o něčem takovém nechce slyšet. Po mnoha útrapách si však chlapec prosadí svou a začne studovat u věhlasného umělce Ghirlandaja, který ho však nutí kopírovat cizí díla, aby se na nich učil tahy, a chlapec má pocit, že tím do umění nepřináší nic nového. Shodou šťastných náhod se ale on i jeho nejlepší přítel, Francesco Granacci, dostávají pod ochranná křídla Lorenza Medicejského, velkého

obdivovatele umění, kde se Michelangelo může konečně začít rozvíjet. Osudově ho poznamená rvačka, kterou úmyslně vyvolal s jedním z dalších mladých umělců, má díky ní přeražený nos a jeho sebevědomí nesmírně klesá, protože si připadá znetvořený. V té době ve Florencii káže mnich Savonarola, který hlásá, že umělci se odvrátili od Boha a Michelangelo, který je velice zbožný, tím hrozně trpí a zmítá se v pochybnostech.

Po smrti Lorenza Medicejského je vyhnán jeho synem Pierem, který pro něj však později nechává poslat. Atmosféra v Itálii houstne, Inocenc umírá a novým papežem se stává Alexandr Šestý alias Roderigo Borgia, země je ochromena vpádem Francouzů. Savonarolův vliv neustále narůstá, Michelangelův strýc mnicha svědomitě podporuje, synovce už nechce v domě ani vidět. Mladík tvoří díla, která se rodině nelíbí, přestože vytesal i kříž ze dřeva pro kostel S. Spirito, Francesco Buonarroti si i přesto myslí, že skončí na hranici. Michelangelo pracuje tak, že onemocní těžkými horečkami, až o něj mají jeho nejbližší strach. Rodné město ho začíná dusit. Prchne nejprve do Benátek (tam ho odmítají) a pak do Bologni (kde je považován za zločince, protože se odmítl nechat označit strážnými u brány, ale je zachráněn milovníkem umění Aldovrandim), kde se poprvé zamiluje, ale jeho láska umírá rukou šíleného trestance. Brzy ztrácí i druhou milenkou, Amintu z Florencie, která se zaplete do spiknutí a umírá v žaláři. Michelangela neustále pronásledují jeho vnitřní démoni. Utíká před nimi do Říma a zase zpátky do Florencie, stále tvoří, ale zjišťuje, že jeho umění bude vždy podřízeno nárokům jiných. Nedokončený příběh se zastaví v okamžiku, kdy je třicetiletý Michelangelo povolán do Říma, aby pro papeže Julia Druhého vytesal monumentální náhrobek.

Prostředí

V knize Kámen a bolest se objevuje velké množství popisů. Karel Schulz totiž není mistrem děje, který je příliš zdlouhavý, ale mistrem slova, které na čtenáře působí a vyvolává v něm nejrůznější emoce (jsou totiž protkávány tajemnými uměleckými obrazy, z nichž některé naznačují religiózní tematiku, například po popisu temné, svíravé noci Francesco Pazzi poznamenává, že si myslel, že se ocitl v pekle, obraz chladné temnoty v něm vyvolává peklo ve smyslu zmučené duše, což může skrytě poukazovat na nečisté svědomí dotyčného), ať už se jedná o popis předmětu, postavy, krajiny či projevu lidského chování (Karel Schulz popsal tímto imaginativním způsobem například mlčení).

Autor často pracuje s popisy krajin, ale především počasí, které je velice často personifikováno (při prudkých deštích ve Florencii otevřená nebesa chrlila proudy vody, hlína se roztékala kolem páchnoucích kanálů apod.), to napomáhá udržování napětí v ději. Tato personifikace, celý obraz takto vykresleného prostředí má svou symboliku, která je skryta v ději (temná noc je skrytá hrozba, protože trojice v ní putující cítí v temnotě napětí, které ohlašuje její budoucí neúspěch, prudký liják ve Florencii je odrazem kletby muže, který se před popravou rouhal a přivolával d'ábla). Popisy předmětů jsou leckdy až hororové (v textu je popsána soška Ježíše Krista na kříži tak zvláště, že čtenář má pocit, že je živá, krvácí a trpí). Velice imaginativní jsou popisy dějových scén (válčí se rozvášněný dav italských občanů spěchá na kardinálskou mši, podobá se živé mase, která sráží, ničí, protože je nedočkavá, nebo naopak klidná scéna v chrámu, kdy Michelangelo jen stojí a naslouchá kamenům, které podle něho zpívají nádherné, ale i strašlivé písně, které slyší pouze on).

Takových scén naplněných popisy je v textu mnoho a každá z nich je jiná. Dotvářejí děj a jeho atmosféru a nutí čtenáře k zapojení fantazie, aby z mysli vyvolal obrazy, které si po přečtení popisu scény dokáže velice živě představit, a částečně poodhalil jejich skrytý smysl (přiznávám, že při hledání skrytého smyslu se mohu mýlit, ale stejně jako každý čtenář se budu řídit imaginárním obrazem ve své hlavě, který ve mně daný popis vyvolává, a podle něho budu hledat možný skrytý význam tohoto obrazu, záleží zde především na subjektivní interpretaci každého čtenáře).

V příběhu se také objevují skutečná prostředí, i těch je velké množství. Různé postavy žijí ve městech, z nichž každé má svou symboliku, povětšinou protikladnou. Je to například Florencie (ústřední město v příběhu), která je pro Francesca Pazziho doslova božskou (jeho rodina v ní žije) a o které tvrdí, že je nejkrásnější na jaře, naopak jeho společník, velitel papežských vojsk, vidí Florencii jako město, před kterým by se měli mít na pozoru (také je v knize zmíněno, že lidé z Florencie nejlépe rozumějí zábavě, pořádají nejkrásnější karnevaly, přestože mnich jménem Savonarola ho nazve nevěstkou mezi městy, nejodpornějším městem). Zmíněna je Ravenna, kde se údajně rodí velice opatrní lidé, Pisa, z níž pochází arcibiskup Salviati, který si do Florencie jede pro smrt, ale zatím o tom neví. Situace v Itálii se odráží i v jejích městech, v mnoha se válčí, nebo se v nich připravují úkladné vraždy, žádné není bez poskvrny, Benátky, Ferrara, Neapol, Rimini, Milán (do něhož je povolán mladý Leonardo da Vinci, aby tam pracoval), ale zároveň jsou v těchto městech dobří obchodníci či vlivní spojenci. Pohled na každé z měst se mění, když o něm začne

hovořit jiná postava (například během hádky při večeři se Lodovico Buonarroti s bratrem Francescem hádají, které město v Itálii je nejzkaženější, první preferuje Benátky, druhý mu odporuje, že Benátčané platí dluhy a jistá skupina lidí si od nich nechala platit za ochranu).

Řím (a s ním i Vatikán) má v příběhu své vlastní místo. Nemá právě nejlepší pověst, ta se však vždy odráží od jeho vladaře, a papež Sixtus Čtvrtý není právě svatý a lid to ví. Jeho nástupce Inocenc Řím ještě více ponížil v očích lidu (údajně je možné získat omilostnění vraždy, když vrah zaplatí velký obnos), a přestože je teď město spojencem vladaře Itálie, za zády o něm Italové šíří pomluvy. V knize je naznačeno, že téměř všechna italská města (ale spíše italská území, republiky) jsou proti Římu, Řím a hlavně Vatikán stojí společensky mimo Itálii, přestože je její pevnou součástí. Místo papeže (ale i místa kardinálská) se nepředává podle schopností, ale vždy zde hrají roli peníze a vliv, a podle toho to v Římě vypadá, a přesto se papež odvažuje plést do národní politiky. Řím má tedy povahu města milovaného (občané i nadále věří v papežovu duchovní moc), ale i zatracovaného (ví se, že město ovládají především vlivní Italové a prostitutky).

Okrajově jsou zmiňovány další země a města. Je to například Španělsko, z něhož pochází Roderigo Borgia, jeden z vatikánských kardinálů (a pozdější papež), také Osmanská říše, kterou reprezentuje Cařihrad, jejíž vládce Bajazet má spojení s florentskou republikou, ale jeho bratr Džem (princ Zizi) se nejdříve jako rukojmí dostane k papeži, ale brzy si uvědomí svou nadřazenost a začne se o něm říkat, že terorizuje Řím, Anglie a Německo (už i tyto země vědí o zkaženosti Říma), Francie, která začíná mít v této době na Itálii až nebezpečný vliv (a později na Itálii přímo zaútočí), Portugalsko (v souvislosti s připomenutím mořeplaveckých objevů). Flandry, Uhry a další země jsou zmíněny kvůli bojům a častému vyjednávání mezi italskými a evropskými zeměmi (patrně je to na scéně, kdy snad všechny evropské země chtějí do svého vlastnictví sultánova bratra Džema, protože lidé z Rhodosu, kde byl muž vězněn původně, od sultána dostávali ročně nemalý obnos, nechtěl totiž, aby se bratr vrátil do rodné země a znovu ohrozil jeho vládu).

Postavy

Karel Schulz zařazuje vnímání obrazů i do kategorie postav. V textu je velké množství vnitřních monologů, čtenář může sledovat složité myšlenkové pochody postav, ale o některých se dozví velice málo, tyto vnitřní informace pak dotváří následný děj (nádherná je téměř až hororová scéna, přestože ve skutečnosti na ní není vůbec nic strašidelného, kdy Lorenzo Medicejský hovoří se svým věrným přítelem Polizianem o vizi, v níž viděl Florencii ve zkáze. Do ní mu proniká otřesné vyty z chodby, které v něm dotváří představu apokalypsy, než si uvědomí, že ho tak chtěl poškádlit jeden z jeho sluhů, který mu svým činem narušil myšlenky).

V příběhu se objevuje velké množství postav. Kromě hlavního hrdiny jsem se v tomto případě rozhodla zaměřit na postavy, které mají v knize vyšší důležitost, ale i takové, které mne zaujaly svou složitou povahou (přestože mají pouze epizodní roli). V textu čtenář nalezne i některé osobnosti, pozdější slavné umělce, ale i státníky, i těm věnuji několik odstavců, protože autor je zde prezentuje v pro čtenáře neznámém, ale velice zajímavém světle.

Paradoxní je, že přestože je autor silně věřící katolík, vyjadřování a myšlenky vybraných představitelů církve (papeže, vlivných kardinálů) jsou místy až rouhačské. Skutečné duchovní zamýšlení čtenář cítí z Michelangela, jehož umění je v očích církve kacířské, mladík se neustále zmítá ve vlastních pochybnostech o sobě, o konci světa, který údajně nastane už brzy, o svém umění. Dalším čistým věřícím je starý mnich Timoteo, který se v krizových situacích snaží o zklidnění účastníků hádek moudrými slovy o lásce a výpravnými příběhy o míru a toleranci. Čtenář by měl mít na paměti, že autor se snažil o zpodobnění reality renesanční Itálie v 15. století, kdy byly běžné papežské intriky a vraždy z rozmaru, přesto však na čtenáře mohou myšlenky psychopata v hlavě vrcholného představitele církve působit strašidelně, a naopak neustálý vnitřní boj Michelangela, který váhá, zda se vzdát svého umění pro dobro církve, může ve čtenářích vyvolávat soucit.

Rod Pazziů žije ve Florencii odpradávná. Vždy vyvolával hádky s rodem Medicejských, přestože kdysi dávno měla být nenávist zažehnána sňatkem vnučky vládce

rodu se členem rodiny Pazzi. Nyní je tato rodina v papežových službách a Francesco Pazzi se vrací do rodného města, aby se svými společníky a zbytkem rodiny odstranil Lorenza Medicejského a jeho bratra Giuliana, s nímž má nevyřízené účty kvůli ženě, kterou oba milovali. Je velice nedočkavý, už chce bojovat, to rozčiluje jeho společníky, arcibiskupa z Pisy, Salviatiho, a velitele papežských vojsk, Giovanabattistu de Montesecca, který skupinu zradí, jakmile se dozví, že se má atentát uskutečnit během kardinálské mše, což je proti jeho přesvědčení. Po jeho nočním útěku z Florencie vede vojáky Jacopo Pazzi, který ale nemá potřebnou autoritu, takže ho vojsko neposlechne, a ačkoli se tento rod pyšní tím, že žádný člen nikdy zbaběle neuprchl z města, Jacopo se o to pokusí, ale je chycen a umírá rukou kata. Francescovi se sice podaří (se zápalem sobě vlastním) ubodat Giuliana, kterého s bratrem Giacomem podvodně vylákají na mši, na kterou původně nechtěl jít, ale lid mu zvolí smrt oběšením v oknech signorie po boku arcibiskupa z Pisy. Giacomo je z trojice Pazziů postavou nejzajímavější. Má v sobě zvláštní vnitřní rozpor, který ho nutí věřit v Boha, ale nedokáže přijmout fakt, že Ježíš byl člověk (je zde naznačena možná schizofrenie). Občas se chová velice zvláště a občané města si s ním nevědí rady. Církev by ho ráda převedla na svou stranu, ale když se záměr nepodaří a Lorenzo Medicejský přežije, Giacomo je popraven, ale před smrtí začne přivolávat d'ábla a po jeho smrti přijdou ničivé deště, které Florent'ané nakonec zažehnali tak, že vykopali Giacomovo tělo, prošli s ním městem a nakonec ho vhodili do řeky, aby se zbavili kletby.

Rod Medicejských hraje v příběhu velkou roli. Horkokrevný Giuliano, který je jinak dobrý člověk a znamenitý bojovník (jeho přítel o něm chce psát výpravnou milostnou báseň, kterou ale kvůli jeho smrti neseptí), umírá v chrámu během kardinálské mše, kde je zavražděn podlým Francescem Pazzim, když se nechá vylákat jeho bratrem Giacomem, který se neúčastnil spiklenecké jitřní mše, proto mu věří a do chrámu přijde. Tato scéna je paradoxní, když jen o pár odstavců dříve čtenář sleduje hádku Giuliana a Lorenza, kdy ho bratr přesvědčuje, aby na mši nechodil, protože cítí, že je to past (a vysvětluje mu, že viděl arcibiskupa v chrámu, jak dává požehnání Pazziům, že v noci vyli medicejští lvi, že se po městě rozestavují papežští vojáci), ale bratr ho neposlouchá s argumentem, že kardinál pro ně přinesl výhodné smlouvy a byla by nevychovanost na mši nepřijít.

Lorenzo jako zázrakem přežívá atentát. Již předtím byl znám jako skvělý vůdce města (když se jinde válčilo, ve Florencii byl mír, což je trnem v oku papežovi Sixtovi Čtvrtému), uznává názory Platóna (zřídil v jeho jméně akademii), je mecenášem umění (dává prostor

mladým umělcům, aby pod dohledem jeho věrného přítele Bertolda mohli rozvíjet svůj talent), ale i tvůrcem (píše divadelní hry a skládá oslavné i smutné verše, miluje zábavu a s láskou připravuje každoroční florentské karnevaly, je také velkým milovníkem zvířat a nesmírně vzdělaným mužem) a preferuje vyjednávání před vojenskými strategiemi (usmířil tak několik znepřátelených měst). Po tragické smrti bratra se rozhodne kazit každý papežův pokus o rozvrácení Itálie. Když zahanbený Sixtus umírá a na jeho místo nastupuje Inocenc, je rozhodnuto, že Lorenzova dcera Maddalena si vezme papežova syna, čímž se vytvoří vlivné spojení. Po Lorenzově smrti přebírá jeho povinnosti syn Pier, který si více než filozofie hledí žen, ale umí zacházet s mečem, syn Giovanni se stává nejmladším papežským kardinálem v Římě.

Přestože si hlava Medicejských přála, aby se nikdo z rodu nestal tyranem, Pier se pokusil zabít dva členy své rodiny, Lorenzovy bratrance, kteří pak žádali azyl u francouzského krále. Fanatický mnich Savonarola se neustále snaží omezit Pierův vliv, chce dokonce pro Florencii vytvořit novou, mnohem přísnější ústavu. Pier se snaží město získat zpátky několikrát, ale jeho spiknutí je překaženo a pomoci mu nedokáže ani francouzský král. Nakonec bídě umírá v bitvě na moři, zatímco ve Florencii (která se postupně zbavuje vlivu upáleného mnicha Savonaroly) jeho strýc Lorenzo (změnil si jméno na Popolani) určuje cenu umění.

Obraz zvrácené církve v příběhu prezentuje několik různorodých postav. První je papež Sixtus Čtvrtý (čtenáře jistě udiví, že vrcholní představitelé církve byli vybíráni z řad vlivných Italů, povětšinou ze šlechtických rodin, kteří pak přijali nové jméno), který by rád vládl Itálii složené z mnoha malých zemí, z nichž každá si hájí své území, ale nedokáže ji sjednotit mírovou cestou, proto neváhá použít vojenskou sílu. Lorenzo Medicejský mu už dlouho kazí plány (je oblíbený a nevládne ve svém městě mečem), proto se rozhodne jednou provždy se ho zbavit (čtenář je svědkem dlouhého vnitřního monologu, který odkrývá papežovu nepodloženou nenávist vůči člověku, kterého jeho lid miluje a který je pro Itálii spíše požehnáním než hrozbou. Čtenáře také zarazí papežovo zamyšlení nad chladnokrevnou vraždou, kterou bere jako něco zcela běžného, pro zemi, a především pro něj, výhodného, vůbec se nezamýšlí nad rodinou údajného nepřítele, dokáže myslet jen na své vlastní křivdy, čtenáři to může připadat nepochopitelné, ale ve středověku takové jednání bylo běžné). Sixtův spiklencec, arcibiskup Salviati, je rozzuřeným davem oběšen a všechny papežovy plány

selhávají. Hlava církve umírá v hanbě a depresích, protože její ambice byly zašlapány do země.

Jeho nástupce Inocenc Řím k lepší budoucnosti nevede. Nejenže zpoplatní vraždy, ale sňatek jeho syna s dcerou Lorenza Medicejského se ukáže jako špatný tah. Nový papež je tlačěn k rozhodnutím Medicejskými, ale i kardinálem Roderigem Borgiou, dalším vlivným člověkem a skvělým stratégem, který touží po papežském stolci (je Španěl, velice rychle se vypracoval ke svému nynějšímu úřadu, dobyl několik měst a těší se dobré pověsti, přestože má strach z vlastního syna Cesara) a který se později stává papežem a dotváří dojem města v chaosu, protože vymýšlí intriky, ohrožuje nepřátele jedem, jeho milenka je nejlepší kamarádka jeho dcery Lucrezie apod. Nakonec přichází o milovaného syna a sám umírá se strašlivými vidinami před očima, zatímco jeho syn Cesare se snaží dobýt Itálii.

Další zajímavou postavou je mnich Savonarola (dominikán, k řádu přešel, protože ho vyloučili františkáni), který přichází do Florencie, aby zde rozšířil neklid (hovoří o florentských hříšnicích, o nečistém městě, o umění jako kacířství, o tom, že se město přiklonilo k ďáblu, a proto bude zničeno). Na čtenáře tato postava působí strašidelně, je vyhublá a kostnatá, připomíná smrt (nebo šílence). Savonarola je z dobré vůle pozván do města Lorenzem Medicejským, což mu jeho přátelé vyčítají, ale místo aby se bavil karnevalem, šíří po městě hrůzu. Michelangelo se s ním setkává před branami města, později je doslova vyděšen jeho plamennou řečí v kostele, kam přijel navštívit bratra Lionarda. Mladík je velice zbožný, ale zároveň se nechce smířit s myšlenkou, že by měl obětovat svůj sen o sochařství, protože se blíží apokalypsa. Savonarola straší lid a snaží se o velké reformy, například chce zavést novou ústavu ve Florencii, aby omezil vliv Medicejských, a zpřísnit tresty pro údajné čaroděje a osoby, které o jejich čarodějnictví věděly a nic nehlásily (je to nádherně vidět na scéně, kdy jsou dvě ženy upalovány na hranici, kde není důležité to, aby zemřely obě, ale to, jak pomalá je jejich smrt, to podléhá přísným pravidlům pro tvorbu hranice). Savonarola ničí umění, pálí umělecké sbírky, zbavuje se vzácných obrazů a knih. Obyvatelé města ho následují jako ovce, ale jakmile začne mnich volat po napravení církve, je nejdříve varován, poté mu papež zakáže kázat a nakonec ho nechá upálit i s jeho dvěma společníky.

Církevních hodnostářů se vystřídá v příběhu mnoho, od kardinálů, kteří později získávají papežskou tiáru, po nejbližší církevní pomocníky, zejména vojáky. Nelze je zde vyjmenovat všechny, vybrala jsem postavy, které mi připadaly nejzajímavější.

V příběhu se objevuje také několik postav, které se později stanou slavnými (a jejich sláva přetrvá). Jedním z nich je Leonardo da Vinci, s nímž se čtenář poprvé setkává před vypuknutím kardinálské mše, na níž mají být zabiti Medicejští. Dav se valí do chrámu a mladík duchapřítomně zachrání jednoho z mužů, Lodovica Buonarrotiho, který mu poděkuje a začne mu předávat informace o své rodině, hlavně o svých dvou synech, Lionardovi a tříletém Michelangelovi, jeho pýše. Nadaný vynálezce Leonardo je později povolán do Milána, aby se tam pochlubil svým uměním, o mnoho let později o něm dostává Michelangelo zprávu od malíře Botticeliho, že da Vinci se mu svěřil, že to nejdůležitější v umění jsou barvy a hry světla a stínu. Velice emotivní je scéna, kdy je krátce po atentátu na Medicejské zadržen a zabit Bandini, velký bohém a Leonardův vzor. Mladý umělec si jeho popravu nakreslí, je v tom směsice zoufalství nad ztrátou přítele, ale i údiv nad činem, kterého se dopustil. Kolem roku 1492 je Leonardo ještě stále v Miláně, ale šíří se o něm zvěsti, že pitvá mrtvolu, aby studoval lidskou anatomii, píše o tom knihy, malířství se už téměř nevěnuje. Ve svých padesáti letech da Vinci zjišťuje, že Buonarroti ho nenávidí, že jeho práci neuznává, protože ji nechává rozdělanou, a že mezi nimi nemůže být přátelství. Leonardo zůstává ve Florencii, kde vyučuje své žáky, zatímco přijímá pochybné zakázky (a neúnavně se snaží pochopit podstatu umění, která není ve tvaru či v barvách a hře světla a stínu).

Niccolo Machiavelli se v příběhu objeví v době Michelangelových studií na latinské škole, tehdy je mu devatenáct let. Autor ho popisuje jako vytáhlého neklidného mladíka s dlouhýma nohama, který vyslechne důvěrný rozhovor Francesca Granacciho a jeho věrného přítele Michelangela. Láká chlapce, aby se s ním šli podívat na velkolepou událost, vyprovázení Maddaleny Medicejské, princezny města Florencie, která cestuje do Říma, aby se tam provdala za falešného hráče, papežova syna. Čtenář v Niccolově vnitřním monologu záhy odhalí, že mladíkovi leží blaho Itálie na srdci už velmi dlouhou dobu, že se velice zajímá o politiku a jednou by chtěl zemi sjednotit, ale jeho ambiciózní projev na čtenáře nepůsobí vychloubačně, spíše vizionářsky. Niccolo během svého života poznává povahu lidí (hlavně jejich stinné stránky) a dokáže si pohrávat s těmi, kteří jsou mu nesympatičtí. Neustále sní o skvělém vladaři, který by zvedl Itálii z bahna. Podaří se mu stát konzulem republiky, jeho rady však u Piera Soderiniho, který nyní vládne Florencii, přicházejí vniveč.

Francesco Granacci je Michelangelův nejvěrnější přítel. Znají se od dětství, studovali spolu na latinské škole, kde byli vyhlášenými uličníky a rebely. Je to první člověk, který Michelangela přemluví, aby se nevzdával svého malířského umění, a tajně nosí jeho díla

mistru Ghirlandajovi, jehož učedníky se později oba chlapci stanou. Francesco je osobnost rozporuplná. Sám o sobě tvrdí, že má v sobě vnitřní zlo, které ho nutí ubližovat lidem, které má rád (i jen slovně). Rád by byl velkým umělcem, kterého si bude pamatovat svět, ale Michelangelo cítí, že jeho osud bude jiný. Mladík se svému příteli svěří nejen se svou obavou, že zůstane opuštěný, ale i se zvrácenou představou o mrtvé Římance, kterou si vyvolil za múzu a do níž se zamiloval. Odchází do Nursie, aby se tam setkal s čarodějnici, která mu má cizinku pomocí tajného rituálu zaslíbit. Když se později vrátí, je zamlklý, o své cestě vůbec nemluví, ale umění se nevzdává, Michelangelo má však o jeho osud strach, když ho mladík donutí přísahat, aby ho nikdy neopustil. Později si ho vyvolí Lorenzo Medicejský, aby se stal dalším z jeho umělců, ale on trvá na tom, že bez Michelangela k němu nepůjde, proto se na knížecí dvůr dostávají oba chlapci. Po nějaké době si Francesca Ghirlandajo vyžádá zpět, aby mu pomohl dokončit obraz v jednom z kostelů, což je pro mladíka obrovská pocta. Později se s Michelangelem přestává scházet, a když se po čase vrací zpět do Florencie, Michelangelo se od strýce dozvídá, že jeho příteli hrozí velké nebezpečí, protože byly zřízeny tajné sbory, které prověřují život umělců, takže vyšlo najevo, že Granacci v Nursii navštívil čarodějku, což pro něho může mít neblahé následky. Jeho přítel se mu později svěří se svou láskou k tanečnici Amintě i se skutečným koncem své cesty za slávou. Nebyl za čarodějnici, cestou narazil na jeskyni se zbožnými dívkami, od té doby se přestal rouhat a vytváří jen díla, která se líbí Bohu, a přestože Michelangelovi kladl na srdce, aby chránil Amintu, jeho láska k ní se změnila z fyzické na platonickou (spíše než aby ji miloval, se za ni modlí). Granacci je později velice vznětlivý a jeho přítel už ví, že Francescovo umění bude vždy průměrné, vždycky bude jen napodobovat jiné, nebude se snažit o vlastní styl.

Michelangelo Buonarroti je ústřední postavou příběhu. Nemá lehký život, jeho matka po porodu už neměla mléko, dostal kojnou, což jeho otec Lodovico považuje za špatné znamení, i když jeho druhorozeného syna předurčuje horoskop k velkým věcem. Michelangelo má nakonec jednoho staršího a tři mladší bratry, ale i když ho jeho otec před cizími a přáteli vychvaloval, radost mu nedělá, nechce být směnárníkem a na latinské škole se pilně neučí. Nejvíce ho baví hovory s otcem Timoteem, setkávání s jeho nejlepším přítelem, Francescem Granaccim, a malování. Otec o jeho zálibě nechce ani slyšet, protože podle něj nemá budoucnost. První matka Mona Francesca už nežije (zemřela velice mladá kvůli vyčerpanosti z pěti porodů) a macecha Mona Lucrezia chlapce brání před otcovým a strýcovým hněvem, má ji proto velmi rád. Lodovico syna strašně trápí, Michelangelo je často

bit, nakonec musí jít mimo rodinný stůl, aby si zvykl, že bude žebrat po kláštorech. Chlapec otcovou nedůvěrou velice trpí, ale vytrvá a stává se žákem mistra Ghirlandaja, později však zjišťuje, že jeho osudem je sochařství a velice rád vstupuje do umělecké družiny Lorenza Medicejského, kde začíná tvořit svá první velká díla.

Nelze se divit, že postava Michelangela je vykreslena nejlépe a nejpodrobněji, jedná se o postavu nesmírně zajímavou. Mladík je poháněn svými halucinacemi (slyší mluvit kámen), ale také řečmi mnicha Timotea (největší radost je v bolesti). Setkává se s obdivem umělců a mecenášů, ale zároveň s odporem církve (to ho trápí, protože se snaží žít příkladně a velice věří v Boha, děsí ho plamenná kázání mnicha Savonaroly, který v něm vzbuzuje hrůzu, přestože jeho učení uznává). Jeho vnitřní hovory jsou plné pochyb o vlastním životě a o umění, které chce tvořit. Ví, že jeho díla se vymykají představám, na které byli lidé dosud zvyklí (vytvořil fauna, který se šklebil, přestože všechny sochy faunů před ním měly zavřená ústa, vytesal madonu s dítětem, která seděla na schodech, kde sedávali jenom žebráci, přestože neztratila nic ze své důstojnosti), v některých chvílích se bojí sám sebe a chtěl by se sochařství vzdát, ale jeho vnitřní hlas ho utvrzuje v tom, že to udělat nesmí, že kámen nedovolí, aby ho opustil.

Přestože Michelangelo už jako velice mladý věděl, že nikdy nebude toužit po skutečné ženě (stejně jako Francesco), je pro něho velkou ranou, když mu další z mladých umělců, Torrigiano (který pak raději prchá z města a stává se příslušníkem církevních vojsk), přerazí nos, kvůli tomu si připadá znetvořený. Slabou útěchou mu je usmíření s otcem a pochopení, že Lodovico Buonarroti si vždy přál pro své syny jen to nejlepší, aby netrpěli hladem, protože on sám se do podobných situací občas dostal.

Michelangelo má pocit, že je stále více ovládán kamenem, bohužel si toho začíná všimnout i jeho okolí. Tuší, že musí prchnout z města, i když právě dorazil posel, aby se mladík, nyní sedmnáctiletý, vrátil na dvůr Medicejských, odkud byl vyhnán novým vladařem Pierem, který nechtěl po svém boku umělce. Michelangelo se bojí rostoucího vlivu Savonaroly, který hrozí, že umělce veřejně označí za kacíře (a už teď je prověřuje). Jeho strýc Francesco (který rod Buonarroti živí, protože je zkušeným a úspěšným obchodníkem) je Savonarolovým velkým stoupencem (ve své plamenné řeči při večeři hrozí dokonce synovci upálením) a těší se na změny, které mají ve Florencii nastat.

Michelangelo opouští rodné město, které ho dusí, chce poznat svět. V Benátkách jsou nevděčníci, v Bologni je málem uvězněn v žaláři, ale všimne si ho mecenáš Aldovrandi, který mu dá práci. Zatímco tvoří, setkává se s Monou Chiarou, manželkou vlivného muže, která mu

jednoho dne svěří, že ho měla svést a pak obvinít, protože překáží jejímu milenci Costovi. Mladá žena ale nakonec od svého činu upustí, protože Michelangelo je pro ni čistým, nezkaženým člověkem, a přestože s ním nikdy nespala, on ji považuje za jednu ze svých dvou velkých lásek. Později přichází i o druhou, tanečnici Amintu, která se zaplete do spiknutí, které má pomoci k návratu Pierovi Medicejskému.

Michelangelo hledá smysl života. Je sice rád, že Florencie už není smutečným městem, že se nepálí knihy a nehoří vzácné obrazy, přesto se nedokáže vyrovnat s dobou, v níž žije. Má vlastní představy o dílech, která chce tvořit, ale jeho nápady jsou upravovány rozmary kupců jeho děl, umění už dávno není v kompetenci umělce, hlavní roli zde hrají peníze a umělcův věhlas. Buonarroti je sice slavný, ale každý o něm ví, že je náladový, že si nenechá předepisovat pravidla. Mladík stále neví, jaký má být jeho osud, co smí a nesmí vykonat, velkou příležitostí je vytvoření sochy Davida z „nečistého“ kamene (lidé o něm tvrdí, že z něho už nemůže vzniknout žádné dílo), za níž sklízí slávu, ale i posměch (za Davidovu přílišnou nahotu). Michelangelo je zoufalý z doby, v níž žije, chce pracovat, dělat lidem radost, ale jeho představy se s představami jiných neshodují. Vadí mu, že by se měl přizpůsobovat rozmarům lidí, kteří ani umění nerozumí, a že by měl uznávat Leonarda da Vinciho, který je v jeho očích podvodníkem, protože slíbí práci, kterou pak nesplní, protože ho zláká dělat něco jiného, myslí si, že ho lidé přechvalují. Michelangelův život je také plný smutných událostí, se kterými se zatím nedokázal srovnat (smrt matky, poznání, že jeho rodina ho jen využívá, aby od něj získala peníze, vědomí, že se už nikdy nevrátí doba umělecké volnosti, jakou měl v době vlády Medicejských).

Na konci nedokončeného příběhu je Michelangelovi třicet let a právě prožívá další zklamání, když je jeho přítel, slavný architekt San Gallo, poslán pryč z Říma, protože papež Julius II. nepřijal jeho návrhy. Buonarroti je papežem vyzván, aby mu vytvořil náhrobek, ale Michelangelovi se nelíbí, že by měl pracovat na povel, že mu není ponechána volnost a čas. Příběh by zajisté ještě zajímavě pokračoval, bohužel ho přerušila autorova smrt.

Kompozice

Příběh je psán chronologicky, vypravěčskou Er formu doplňuje myšlenková Ich forma, lze tedy tvrdit, že v knize je mnoho vypravěčů, protože děj se přesouvá od jedné postavy k druhé, a všechny spojuje osobnost Michelangela. Autor využívá jako nejčastější prvek děje popis, ten je krásný či ošklivý, to vždy záleží na situaci, místy může čtenáři

připadat až hororový (děsivá bouře, během níž se Michelangelo schovává v kostele, kam přijel navštívit bratra, popis upalování krásné mladé dívky na hranici, popis blázna, který našel mrtvé dítě apod.). Charakteristika postav je skrytá, vyplývá z děje, vnímavý čtenář ji z textu dokáže vyčíst, je odhalována postupně (nejlépe je to vidět na postavě Michelangela, jeho postupném dospívání, proměně jeho tužeb).

Ačkoli je zde celá řada zajímavých motivů, tím hlavním je zcela jistě bolest, která zasahuje každou postavu. Předstíraná bolest mnicha Savonaroly, kterému údajně leží na srdci blaho Florencie, bolest Lorenza Medicejského, že provdal dceru za muže, který si jí neváží, a tím jí zničil život. Bolest Michelangela, který se bojí o svou nesmrtelnou duši, a zároveň je ovládán kamenem, který k němu promlouvá. Jsou zde však také muka fyzická, bolest mladé dívky, která je zaživa pálena na hranici, bolest Francesca Pazzi, který zabil svého úhlavního nepřítele, ale přitom se sám pobodal, a teď ho vlečou městem, aby ho rozrušený dav oběsil.

Autor se zde nezaměřuje na psychologii postav, na krásná prostředí, na nezvyklý děj, jeho mistrovství tkví v imaginativnosti. Jakmile si čtenář živě představí všechny situace, které mu autor předkládá, je pohlcen emocemi, které z textu dýchají, které ho rozesmějí, ale také psychicky ničí. Obrazy jsou tak živé, jako kdyby sledoval film, ale navíc může poznat jejich skrytou symboliku. Čtenáři bez fantazie příběh Michelangela nic nepředá, bude pro něj jen nakupenou hromadou dobře znějících vznešených slov, protože síla není v příběhu, který by se dal sepsat jinak, ale v popisech, v obrazech, které autor ve čtenáři úmyslně vyvolává.

Jazyk

Knih je plná jazykových zvláštností, protože se však jedná o výzkumnou práci literární, zmíním pouze některé. Text je doplněn latinskými větami, některé z nich jsou následně přeložené, jiné zůstávají ve své neměnné podobě, jsou to úryvky z Bible, které jsou citovány. V knize je velké množství zajímavých literárních, ale spíše básnických obrátů (připodobnění států k doupěti zločinců, z města je žalář, z ulic popravni cesty), velké množství personifikace (tma, která prodloužila srázy a navršila stěny, rozšklebené vydutí zlaté koule – část popisu kadidelnice). Místy kniha připomíná kázání v kostele nebo projev

fanatika, zde je nutné zdůraznit, že většina postav je silně věřících, proto se čtenář nemůže divit, že religiózní tematika prostupuje celým příběhem. V knize se také objevují italská slova už blíže nevysvětlená, ale čtenář jejich význam pochopí z textu (messer jako označení pána).

Sekundární literatura

Opět se vracím ke čtvrtému svazku Dějin české literatury a kapitolám J. Brabce. I on se zamýšlí nad románem, který Karla Schulze proslavil až po jeho smrti, nad jeho propracovaností a autorovým neocenitelným talentem, krom toho se pozastavuje i nad jazykovými zvláštnostmi díla (např. expresivita kazatelského slohu). Tvrdí: „*Schulz zalidnil román postavami ze všech vrstev tehdejší společnosti, projektoval dobové konflikty do všech sfér, aniž se mu celek díla rozpadl na volně přiřazované epizody. Princip kontrastu, refrénů, navracejících se motivů, časové posloupnosti děje umožnil román koncipovat dostředivě, ačkoli je široce rozvětven do řady relativně samostatných scén, disputací a monologů.*“⁹

Druhý názor pochází od Hany Voisine-Jechové, jejíž Dějiny české literatury u nás vyšly v překladu Aleše Hamana, ta popisuje román takto: „*Autor spředel bohatou osnovu líčící společnost umělců, intrikánů, duchovních a mocných tohoto světa i skromných mnichů hledajících věčnou spásu. V barokizované podobě hrůzy ze znesvěcení je v tomto díle všudypřítomná smrt.*“¹⁰ K tomu dodává, že v díle vidí jistou podobnost s Durychovými díly Bloudění a Rekviem, román Kámen a bolest považuje za esteticky jedinečný, který nelze prostě srovnávat a lze ho porovnávat s evropskými díly.

Úvaha nad dílem

⁹ BRABEC, Jiří. Česká literatura v letech 1939-1945. 1. vyd., BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV*. Praha: Victoria Publishing, 1995, kap. 3, s. 484, ISBN 80-85865-48-3.

¹⁰ VOISINE-JECHOVÁ, Hana., př. Aleš Haman, *Dějiny české literatury*. Jinočany: H+H, 2005, 1. vyd. část 4, s. 460, ISBN 80-7319-031-1

Analýza románu Kámen a bolest byla nesmírně obtížná. V příběhu je velké množství fiktivních obrazů, které na čtenáře působí (kladně či záporně). Bylo velice těžké popsat knihu tak, aby vynikly její umělecké kvality, a zároveň zůstala srozumitelná.

Nemohu posuzovat román z hlediska historické přesnosti, protože dějepis není mým oborem, avšak životní osud slavného sochaře mne zaujal. Nejenže se v příběhu objevuje velké množství známých (i méně známých) jmen historických osobností, ale příběh čtenáře vábí svou tajemností, netradičním zpracováním i skrytou psychologíí postav, které neustále vtahují do děje. V knize je mnoho pasáží, nad nimiž čtenář musí hodně přemýšlet. Autor používá úžasné popisy, které bych přirovnala ke scéně ve filmu (většinou velice živé, plné komparsistů).

Román Kámen a bolest je velice složitý, nelze na něj nahlížet pouze z jednoho úhlu. Ačkoli se jedná o životní osudy Michelangela Buonarrotiho, je zde mnoho neméně zajímavých postav, které mají pohnutý osud, vlivní občané, potulní mniši, vychytralí zrádci, hloupí cizinci, postavy, které čtenář polituje. Velice zvláštní je také srovnávat současný pohled na svět a tento zprostředkovaný pohled renesanční (politická vražda je v pořádku, ale zrazení vládců města už ne). Před čtenářem vyvstávají morální dilemata o zločinu a trestu, o morálních a životních hodnotách, o tom, co je opravdové umění. Kniha Karla Schulze zasáhne každého, kdo si ji přečte, i když každý ji bude vnímat jinak. Je souhrou nebezpečných náhod, propracovaných strategií, děsivých a směšných obrazů, ale především pohledem do nitra člověka, zmítaného halucinacemi i pochybnostmi o vlastním sebevědomí. Nestydím se přiznat, že občas jsem se v postavě Michelangela poznávala, protože pro umělce není nic horšího než zjištění, že existují pravidla, kterými se musí řídit, aby ho svět uznal. Román Kámen a bolest je o zradě ideálů, odříkání a hledání smyslu života. Je to mistrovské dílo, proto mne velice mrzí, že zůstalo nedokončené, protože autorův styl je tak osobitý, že nemůže být nahrazen.

Závěr

V závěru této práce bych ráda shrnula poznatky, k nimž jsem došla během studia odborné literatury a analyzování literárních textů. Je nutné zdůraznit, že kategorie sekundárních pramenů se neopírá o kritiku dobovou, protože časopisy vydávané v době Protektorátu Čechy a Morava jsou obtížně sehnatelné, proto jsem zde uváděla jen odbornou literaturu, k níž jsem měla přístup (nejbližší dobová kritika byla z let šedesátých).

Nyní se pokusím objasnit hypotézy, které jsem si vytyčila před započítím práce.

1. Období Protektorátu žilo svým vlastním životem, jak dokládá množství odborné literatury (sice malé, protože se stále jedná o neprobádanou oblast dějin, ale kvalitní), která se daným úsekem historie (a úlohou literatury v něm) zabývá. Tyto knihy popisují tehdejší stav literatury, autory, kteří v době Protektorátu tvořili, míru jejich ovlivnění nacistickou propagandou. Podávají také informace o časopisech, které tehdy vycházely, ale i o periodikách nelegálních. Šestileté protektorátní období tedy rozhodně není dobou temna, jak pedagogové s oblibou tvrdí.

2. V podrobné analýze tří vybraných děl jsem se snažila dokázat, že kategorie postavy je pro literární dílo stěžejní, že se od ní odráží kvalita díla. Stejně jako filmová, i literární tvorba těží především z psychologicky propracovaných postav. Prostředí dotváří atmosféru děje, autorský styl udržuje čtenáře u četby, ale s postavou se čtenář může ztotožnit, lépe pak chápe podstatu příběhu. Vladimír Neff založil příběh na zajímavě popsanych postavách, Karel Schulz na obrazech, které plynou z myšlenek jednotlivých postav. Milada Součková chaotičnost svého díla doplňuje nudnými popisy a malichernými starostmi hlavních hrdinů, což dílo činí nezajímavým, přestože kritici ho hodnotí kladně.

3. V Protektorátu vznikala dle mého názoru velice kvalitní díla (zde zastoupena Neffem a Schulzem), ale i díla podřadná (Bel Canto Milady Součkové). Autoři se zaměřovali povětšinou na obyčejného čtenáře, neznalého estetických pravidel. Bylo možné vytvořit kvalitní dílo kombinací skutečností a událostí, které si čtenář mohl připodobnit k vlastním zážitkům, a vytříbeného autorského stylu, který dodával příběhu zdání jedinečnosti a

přitažlivosti. U Milady Součkové toto postrádám. Román *Bel Canto* je chaotický, čtenář si nemůže být ničím jistý. Příběh by byl zajímavý, ale pouze s postavami, se kterými se může čtenář ztotožnit, nesmí být popsány fádně a nezajímavě, jako v tomto případě. Román z prostředí divadelního světa může čtenáře zlákat, je však zklamán, když místo toho je neustále vláčen odnikud nikam, žádné prostředí pořádně nezná, sotva pozná jednu postavu, je mu předložena druhá, navíc vypravěč čtenáře neustále prosí, aby u četby vydržel. V příběhu není viditelné milostné vzplanutí, žádný psychologický problém, který by nutil k zamyšlení, tento příběh by dle mého názoru vůbec nemusel existovat, ale není vyloučeno, že tehdejší čtenářská generace byla mnohem vzdělanější než současná a čtení takovýchto textů jí nedělalo žádné obtíže.

Díla jsou v práci řazena podle pořadí, v jakém byla analyzována. Nejobtížnější byla analýza románu Karla Schulze, naopak za nejméně obtížnou považuji analýzu textu Vladimíra Neffa. Zde musím zdůraznit, že ke každému textu se muselo přistupovat jinak, protože každý text je jiný, přesto se osvědčila struktura analýzy, která byla vytvořena před započítím práce.

Na úplný závěr chci podotknout, že téma literatury v období Protektorátu Čechy a Morava je nesmírně zajímavé a vhodné k dalšímu výzkumu. Věřím, že tato práce bude inspirací pro další badatele v oblasti literatury.

Poděkování

Ráda bych poděkovala **PaedDr. Jiřímu Staňkovi CSc.** za to, že vybral a schválil téma diplomové práce, dále mu děkuji za veškerou poskytnutou pomoc při tvorbě práce a opravě nedostatků a za jeho svědomité vedení a podporu.

Seznam použité literatury

Analyzovaná literatura

NEFF, Vladimír. *Třináctá komnata*. 4. vydání, Praha: Československý spisovatel, 1985, 474 s., 22-011-85.

SCHULZ, Karel. *Kámen a bolest*. 7. vydání, Praha: Československý spisovatel, 1989, 813 s., 22-006-89.

SOUČKOVÁ, Milada. *Bel Canto*. 1. vydání, Praha: PROSTOR, 2000, 216 s., ISBN 80-7260-032-X.

Použitá literatura

BLAŽÍČEK, Přemysl, BRABEC, Jiří a kol. *Dějiny české literatury IV*. 1. vyd., Praha: Victoria Publishing, 1995, 714 s., ISBN 80-85865-48-3.

DOLEŽAL, Jiří. *ČESKÁ KULTURA ZA PROTEKTORÁTU, ŠKOLSTVÍ, PÍSEMNICTVÍ, KINEMATOGRAFIE*. 1. vyd., Praha: Národní filmový archiv, 1996, 284 s., ISBN 80-7004-085-8.

POLÁK, Karel. VLADIMÍR NEFF: „TŘINÁCTÁ KOMNATA“. *Kritický měsíčník*, 1945, 1(6), s. 31-34. ISSN chybí.

VOISINE-JECHOVÁ, Hana., př. Aleš Haman, *Dějiny české literatury*. 1. vyd. Jinočany: H+H, 2005, 625 s., ISBN 80-7319-031-1.

Resumé

české

Chtěla jsem v této práci dokázat, že v období Protektorátu Čechy a Morava vznikalo velké množství literatury, že nebylo obdobím mrtvým, dobou temna. Na analýze vybraných textů jsem se pokusila demonstrovat, že tvorba nebyla pouze ideologická, že autoři mohli uplatňovat i vlastní nápady.

Analýza textů má předem danou strukturu. Nejdůležitější je kategorie postav, na níž je nejpatrnější kvalita hodnoceného díla. Dále jsem zkoumala kategorii prostředí, které dotváří atmosféru příběhu. Neméně důležitý je autorský styl, který dokazuje jedinečnost díla, ale také jazyk díla. V práci nechybí ani vlastní hodnocení přečtených textů, posouzení jejich kvality a zamyšlení nad některými částmi díla, ale také recenze kritiků a zhodnocení jejich názorů.

klíčová slova

Protektorát Čechy a Morava, psychologie postav, literatura 20. století, obrazotvornost, ideologie, próza, reálie, okupace, román, autorský styl

anglické

I wanted to show in this work that the literature in Protectorate of Bohemia and Moravia was written a lot, it wasn't a death era, the age of darkness. I tried to illustrate on the analysis of chosen textual materials, that there was so many literature which wasn't ideological, that writers could assert their own ideas in it.

My analysis had a fixed structure. The most important is category of characters, there is a visible quality of evaluated literature text. I tried to research the category of areas, it creates the atmosphere of story. Important is also the style of writer, it illustrate the uniqueness of story and important is also the language of story. In my work there is of course the evaluation of read textual materials, evaluation of their quality and there are also my reflections of some passages of story. There are some critical reviews and evaluation of their opinions.

klíčová slova:

Protectorate of Bohemia and Moravia, psychology of characters, literature of 20th century, imagination, ideology, prose, facts, occupation, novel, the style of author